

კავკასია

(LE CAUCASE)

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

L'adresse de l'administration : 73, rue Froidevaux, Paris (14^e)

მ 6

ნოემბერი 1937

№ 6

უ ი ნ ა ა რ ს ი :

ჰაიდარ ბამმატ — მომავალი ჭაბი

ვლ. ახმეტელი — კვლავ გარეშე ხაზის შესახებ

გრ. დიასამიძე — ილია ბრძენის სადიდებლად

დ. საღირაშვილი — დროა ეს შევიგნოთ!

ექ.გ. ჭაჭიაშვილი — ეროვნული მორალისათვის

გენ. გ. კვინიტაძე — წერილი რედაქციის მიმართ (უფროსი მხედრ. დადგენილება)

ქართული განძეულობა უცხოეთში

ემიგრაციაში: აგვისტოს დღე ბერლინში, ნეკროლოგიც ასეთი უნდა; ილია ჭავჭავაძის დღე პარიზის ქართულ კოლონიაში.

მომავალი ჭაბი

ესპანიის სამოქალაქო ომის დრამატიულმა პერეპეტივებმა და მსოფლიო მნიშვნელობის ამბებმა, რომელთაც ადგილი აქვთ შორეულ აღმოსავლეთში, სრულიად ჩამოაცილეს ევროპის კანცელიარიების და საზოგადოებრივი აზრის ყურადღება იმ შინაურ პროცესებს, რომელიც ამ-ჟამად საბჭოთა რუსეთში ხდებიან.

მართალია, გაზეთები ისევე უცვალეზლად ბეჭდავენ ყოველ დღე, როგორც საბირჟო ქრონიკას ანუ ამინდის ბიულეტენებს, მორიგ სისხლიან სტატისტიკას, თუ რამდენი დაიხვ-

რიტა „ხალხის მტერი“ „განხორციელებულ სოციალიზმის ერთად ერთ ქვეყანაში“.

მაგრამ სამხედრო გართულების შიში ხმელთა შუა ზღვაში, რომელმაც უცაბედათ ასეთი რეალური ხასიათი მიიღო და ეგოდენ ახლო ეხება ყოველ ევროპიელს, არ იძლევა სურვილს, არც მოცალეხას, რომ ადამიანი გულდასმით ჩაუკვირდეს საბჭოთა რუსეთში წარმომებულ ცვლილებებს.

ევროპიელი საშუალო მკითხველი, ის, ვისაც განთქმული „ქუჩის კაცი“ ჰქვია, თვალყურს ადევნებს და იქნება გულმოდგინეთაც თუ რას აკეთებს მოსკოვი საერთაშორისო

პოლიტიკის სარბიელზე, სადაც ის ჩაფლულია რთულსა, ძნელსა და სახიფათო თამაშში. ეს ყურადღება სავსებით კანონიერია, გამოწვეული, როგორც საბჭოთა ფაქტორის განსაკუთრებული მნიშვნელობით, რომელიც საერთო ევროპიული ომის გაჩაღებას აშკარად ამზადებს, ისე იმ გარემოებით, რომ დასავლეთ ევროპის ზოგ სახელმწიფოზე მოსკოვის გავლენა თვალსაჩინოა.

მიუხადავად ამისა, ამბები, რომლებსაც ადგილი აქვთ საბჭოთა კავშირის წიაღში, ისტინად მნიშვნელოვანია, მათი გადამჭრელი გავლენა არა მარტო „ხმელეთის მეექვსედის“ ბედზე ისე უდავოა, რომ მეტი არ იქნება მათზედ შევჩერდეთ...

X

დღეს უკვე ზედმეტია მტკიცება იმისა, თუ რა როლი ითამაშეს რუსეთის იმპერიის არარუს ერებმა 1917 წლის რევოლუციაში და სამოქალაქო ომში, რომელიც ბოლშევიკების გამარჯვებით დამთავრდა.

ამ ჟამად არავინ აღარ უარჰყოფს, რომ ლენინის საბოლოო გამარჯვება დროებით მთავრობაზედ და თეთრ არმიასზედ ყველა შინაფრონტებზედ, წინასწარ უზრუნველ ყოფილი იყო სამი მართლაც და გენიოსური ლოზუნგის საშუალებით: „ძირს ომი“, „დაუყონებლივ დატაცება მემამულეთა მიწებისა“, და „ეროვნებათა თვით - გამორკვევა გამოყოფამდისა“-კი.

ჩვენა ვფიქრობთ, რომ ამ სამ ლოზუნგში ყველაზე გადამჭრელი მნიშვნელობა უკანასკნელს ჰქონდა.

თამამად შეგვიძლია ვამტკიცოთ, რომ საბჭოთა ხელისუფლება, ლატიშთა ბატალიონების დაუხმარებლად, ცენტრებში ვერ განმტკიცდებოდა.

თუ არა ბაშკირთა და თათრების რაზმები ციმბირის ფრონტზედ, თუ არა ყუბანის არმიის დაშლა, რაიცა გამოწვეული იყო ყუბანის ყაზახთა ეროვნული მოძრაობით, თუ არა

უდრეკი და სისხლის მღვრელი ომი, რომელიც გააჩაღეს ჩრდილო კავკასიის მთიელებმა დენიკინის „მოხალისეთა არმიის“ წინააღმდეგ, -- საბჭოთა ხელისუფლება ამ სამოქალაქო ომიდან გამარჯვებული ვერ გამოვიდოდა.

ლენინი კარგად ხედავდა, თუ რა მნიშვნელობა ჰქონდა ნაციონალურ ფაქტორს ისეთ თვალ - უწვდენელ ქვეყანაში, სადაც მოსახლეობის 50 პროცენტი არა - რუსის სისხლისა იყო და რომელიც მახვილის გრძნობით განიცდიდა თავის თავზედ რუსულ სახელმწიფოს მონობის ელელს და ელოდა არა მარტო სოციალურ თავხსნილობას, არამედ ეროვნულ განთავისუფლებასაც.

ეს იყო მიზეზი, რომ საბჭოთა ხელისუფლების ნაციონალური პოლიტიკა, რომელიც განსაკუთრებით საგარეო საკითხებში, ძველი რუსეთის იმპერიალისტურ პოლიტიკაზედ არასოდეს ხელი არ აუღია, ვიდრე ორი უკანასკნელი წელი, ემყარებოდა საბჭოთა კავშირში შემავალ ერების ფორმალურ თანასწორობას.

პარტიის უმაღლესი ხელმძღვანელობა მეტ - ნაკლების თანამიმდევრობით და განსაკუთრებით დასაწყისში, ცდილობდა შეექმნა ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს უარს ამბობდა რუსულ „ველიკოდერჟავობაზედ“ და შოვინიზმზედ და თითქოს რუსი და არა - რუსი ერების თანასწორობის მომხრე იყო.

ამისი გარეგანი გამოხატულება, იყო საბჭოთა პირველი კონსტიტუციები და რუსეთისათვის საბჭოთა რესპუბლიკების კავშირის წოდება.

მაგრამ საბჭოთა ნაციონალურ პოლიტიკის პრაქტიკაში ნამდვილად მუდამ ქანაობის წესი არსებობდა.

საკავშირო და ავტონომიურ ნაციონალურ რესპუბლიკებში, ადგილობრივი კომუნისტური პარტიების მდივნები, ძალიან ხშირად (ხოლო შუა - აზიის რესპუბლიკებში თითქმის მუდამ) არა ადგილობრივი ერისანი, მოსკო-

ვის ცენტრის ნამდვილი გენერალ - გუბერნატორები იყვნენ.

მათ ხელში იყო ფაქტიურად მართებლობის ყველა ქაზრაკი, ხოლო კონსტიტუციური ხელისუფლების აპარატი თავის ცაკ - ით და სოვნარკომით მხოლოდ უბრალო დეკორუმი იყო.

ჩვენს გამოცემებში, როგორც აგრეთვე მთელს პრესაში, რომელსაც მოსკოვის მიერ დაჩაგრული ერები საზღვარგარეთ ბეჭდავენ, არა ერთხელ ყოფილა აღნიშნული „გაბატონებულ“ ერის ველიკოდერჟავული ხულიგანობის მაგალითები აღვიღებზედ.

საკავშირო და ავტონომიური რესპუბლიკები თანდათან ნამდვილ რუსულ გუბერნიებად იქცნენ.

მაგრამ „უმაღლესი“ პოლიტიკის მოსაზრებით, ცენტრი ჯერ კიდევ დიდ ხანს საჭიროდ სთვლიდა, რათა თანასწორობის ეს ფიქცია შეენახა...

ხელისუფლების ამ თანდათან ევოლუციას, უფრო და უფრო დაშორებულს ყოფილ დოქტრინაზედ, რომელიც კომუნისტურ შესამოსს და ინტერნაციონალურ ლოზუნგებს მხოლოდ გარეშე ქვეყნებისათვის ინახავდა პირის წამლად, შეუძლებელია გავლენა არა ჰქონებოდა ეროვნულ საკითხის დაყენებაზედაც.

ფორმალური ბზარი სტალინის კონსტიტუციამ დამართა, იმ მთელი რიგი პრეროგატივების წართმევით და ცენტრზე გადაცემით, რომლებიც უწინდელი კონსტიტუციების ძალით, მოკავშირე რესპუბლიკებს ეკუთვნოდნენ.

ამის შემდეგ, ეტყობა მოსკოვმა გადასწყვიტა, რომ ხათრი არაფრისათვის არ გაეწია. ეროვნულ რესპუბლიკათა ხელისუფლების ფაქტიური შეკვეცა და თანდათან უბოდიშო რუსიფიკაცია კულტურულ - ეროვნულ ცხოვრების ყველა დარგში, სრული და პროგრესიული ნაბიჯით მიდის. უკანასკნელ სა-

მი - ოთხი თვის ამბებმა ხომ ეროვნულ რესპუბლიკათა აკლების ნამდვილი ხასიათი მიიღეს.

არ გადარჩა არც ერთი მოკავშირე თუ ავტონომიური რესპუბლიკა, სადაც ჯანყი არ აღმოეჩინათ, სადაც ხელისუფლების უმაღლესი წარმომადგენელი, ყველა დამსახურებული „ორდენოსანი“ პარტიული მოღვაწე, მომეტებულად ბოლშევიკურ ხელისუფლების შემომცილებელი თავის სამშობლოში, — „ბურჟუაზიული ნაციონალისტები“ არ გამოდგარიყვნენ, რომლებიც „თავის რესპუბლიკების ს. ს. რ. კ - სგან განდგომაზედ“ არა ფიქრობდნენ.

რას უნდა ნიშნავდეს ასეთი ბრალდება და რა მუქარას უნდა წარმოადგენდეს იგი „უდემოკრატიულეს რესპუბლიკაში მსოფლიოში“ საყოველთაოდ ცნობილია.

ამის დასასურათებლად საკმაოა ითქვას, რომ ამ მცირე ხანის განმავლობაში, ქონდრის კაცებს რომ თავი დავანებოთ, დახვრეტ. ლი იყო „ცაკ“-ების და „სოვნარკომ“-ების ერთმეტი თავმჯდომარე, ანუ რესპუბლიკათა პრეზიდენტი და მთავრობათა მეთაური.

მეტი თუ ნაკლები სისხლიანი „წმენდა“ მოხდა აზერბეიჯანში, სომხეთში, აჭარაში, საქართველოში, დაღესტანში, ჩაჩან - ინგუშეთში, ოსეთში, უკრაინაში, ბელორუსიაში, ტაჯიკისტანში, უზბეკისტანში, თურქმენისტანში, ყაზახისტანში, კარელიაში, ბურათ - მონღოლთა და ბაშკირთა რესპუბლიკებში, ე. ი. განურჩევლად ყველა საკავშირო და მრავალ ავტონომიურ რესპუბლიკაში.

ბრალდებანი, რომელიც მოსკოვის ტერორის კერძებს ყველა რესპუბლიკაში წარედგინათ ერთი და იგივენი არიან.

არა გვგონია, რომ ს. ს. რ. კ.-ის უბოროტეს მტერსაც კი შესძლებოდა უფრო უკეთესი საბუთი წარმოედგინა იმის დასამტკიცებლად, რომ მოსკოვის ხელისუფლებასა და 80 მილიონიან არა - რუს სიმრავლის შორის სა-

მუდამო თხრილია გავლილი და როგორ გაურბიან ეს ერები ტალღის სისწრაფით მას, ვიდრე ის, რაც მოქცეულია ამ სტერეოტიპულად განმეორებულ დაშტამპულ ბრალდებებში.

მაგალითისთვის მოვიყვანოთ ეს არის ეხლა დასრულებული „პროცესი“ აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მესვეურთა, რომელთაც ბრალდებოდათ „კონტრ - რევოლუციონური, ჯაშუშურ - ამჯანყებლური, ტერორისტული და დივერსიულ - მავნებლური“ ორგანიზაციის შექმნა, რომელსაც აზრად აქონდა „საბჭოთა ხელისუფლების დამხობა, ს. ს. რ. კ.-საგან განდგომა შეიარაღებულ აჯანყების გზით და კაპიტალისტურ წესწყობილების აღდგენა ერთი კაპიტალისტური სახელმწიფოს პროტექციით“...

ამ საქმის გამო, რომელიც, ვიმეორებთ, მხოლოდ ერთი მრავალთაგანი იყო, რვა კაცი დახვრიტეს.

X

მრავალ წელთა განმავლობაში და ყველა საერთაშორისო ჯვარედინზედ, მოსკოვი გაჰყვიროდა, რომ ს. ს. რ. კ.-ში ეროვნული საკითხი აღარ არსებობს, რომ ამ საკითხის გადაჭრა, ასე გადაუჭრელი კაპიტალისტურ ქვეყნებში, საბჭოთა წესწყობილების უდიდეს მიღწევას შეადგენსო.

კარგი მიღწევაა, თუ თავისი ოცი წლის არსებობის საიუბილეოთ, საბჭოთა ხელისუფლება იძულებულია განაცხადოს, რომ კავშირის თვალუწვდენელ ტერიტორიაზედ არ გადარჩა არც ერთი ერის მხარე, სადაც ხელისუფლების უმაღლეს თაროებზედ „ბურჟუაზიულ ნაციონალისტებს“ არ მოეკალათოთ, რომლებიც მიზნად ისახავენ, რომ ს. ს. რ. კ.-ის საგარეო მტრის დახმარებით საბჭოთა კავშირისაგან განდგნენ.

X

უნდა მივიჩნიოთ, რომ სტალინის დიქტა-

ტურის შეტრიალება რუსული კვასის პატრიოტიზმის პრიმიტიულ ფორმებისაა. რუსული რევოლუციის საზოგადო გადაგვარების ლოდიკური დასკვნაა.

პოლიტიკური პინის გადახრა დოქტრინული ინტერნაციონალიზმის საბოლოო მიჯნებისაგან თავის რუსულ ანტიპოდისაკენ, რევოლუციის ლიკვიდაციის ხანაში, ნორმალური მოვლენაა. ასეთ განმარტებაში ჭეშმარიტების ნაწილი სდევს. მაგრამ არა სრული ჭეშმარიტების. საქმე მარტო გამოუმდგარ რევოლუციების რეჟიმის ბუნებრივ გადაგვარებაში და ასეთ შემთხვევაში ჩვეულებრივ შოვინიზმის წამოჭრაში არ არის, მით უმეტეს ველურისა, რაც უფრო ქვეყანა პირველყოფილი და უკულტუროა.

„ნორმალურ“ პირობებში ასეთი ევოლუცია მაინც ასეთი უნივერსალური ხასიათისა არ იქნებოდა და ვერ შესძლებდა ისეთი მახინჯი და ჭეშმარიტად ისეთი პატოლოგიური ფორმები მიეღო, რაიცა ახასიათებს დღეს საბჭოთა რეპრესიებს ნაციონალურ რესპუბლიკებში.

რათა მოსკოვის ეს სულ მალე მავალი გააფთრება გავიგოთ, უნდა წარმოვიდგინოთ ის საერთაშორისო ვითარება, რომელიც საბჭოების გარშემო ეწყობა.

ყოველ დღე და ყოველ დიპლომატიურ მარცხთან ერთად — საბჭოთა დიპლომატიკა კი უკანასკნელ თვეებში, ერთი მარცხიდან მეორეზედ გადადის — სტალინის დიქტატურას საბედისწერო რკალი ერტყმება და სიკვდილის ხიფათი, რომელიც რეჟიმს ემუქრება, ნათელი ხდება...

მოსკოვმა იცის სამაგიეროს გადახდის მრისხანე წუთში, 80 მილიონი რუსეთის მიერ დამონებულ ერებისა, რომლებმაც საბჭოთა ხელისუფლებას თავის მტრებზედ გამარჯვება მიანიჭეს, იარაღით ხელში გამოისყიდნათ თავის შეცდომებს.

მოსკოვმა იცის, რომ ამ გამოსყიდვის აღ-

თქმის დღეს თავ - განწირვით და ლოცვათა ლაღადით ელოდებიან უკრაინაში და კავკასიაში, ბელორუსიაში და თურქესტანში და ყველგან, სადაც დღეს საბჭოთა „ობრიჩინა“ დათარეშობს და ერებში ჯანყს ეძებს...

მოსკოვის ერთად ერთი იმედი, მისი უკანასკნელი ნაძლევი, ეს ყბად - აღებული რუსული ურა - პატრიოტიზმია, გამზეი გამზეიჩების და „რუსი ხალხის კავშირის“ საჩაიეთა ცხოველური პატრიოტიზმი.

ძველი ცნობილი ნაძლევა! ასე იყო და არის — როსტოპჩინიდან კატკოვამდის და მეშჩერსკიდან სტალინამდის!

რუსი ხალხის საუბედუროდ, კავშირის მიერ დამონებულ არა - რუს ეროვნებათა დიდ საუბედუროდაც, რომლებსაც მეტი არაფერი არა სურთ, რომ თანასწორობის ნიადაგზედ რუსის ხალხთან კეთილი მეზობლობა ჰქონდეთ, საშიში ხდება, რომ რამდენადაც უფრო უახლოვდება გარეშე საფრთხე მოსკოვს, მით უფრო ზოოლოგიური ხდება კრემლის მპყრობელთა სპეციფიური სამხედრო პატრიოტიზმი, მით უფრო ხმა მალლა და უფრო მეტის ბეჯითობით მიმართავს საბჭოთა ხელისუფლება რუსი ხალხის პირველყოფილ ინსტიქტებს და მით უფრო ცინიკურად და უკმეხად მოუწოდებს ის პირველქმნილ ქამს რუსი კაცის ბუნებაში.

ვინაიდან, მხოლოდ ამ ქამის ურა - პატრიოტიზმის გამოღვიძებით თუ შესძლებს მოსკოვი, რომ მოტყუილებულმა რუსის ხალხმა საკუთარი ჯალათები და მოძალადენი კვლავ დაიცვას.

ეროვნულ რესპუბლიკებში „სამართალით“ თუ უსამართლოდ დაწყებული ზვრეტის ვაკხანალია მოსკოვის ამ ბოროტ განზრახვებს ემსახურება.

მოსკოვი შეგნებულადა სჭრის თბრილს ველიკოროსებსა და კავშირის სხვა ერების შორის. კრემლის მპყრობელის ამ ბოროტ პოლიტიკას, საკუთარი თავდაცვის პირუტყვეუ-

ლი ინსტიქტით ნაკარნახევს, სულ ადვილად შეუძლია საგრძნობლად გაართულოს აღმოსავლეთ ევროპის პრობლემის ნორმალიზაცია საბჭოთა ხელისუფლების დამხობის შემდეგაც...

მაგრამ ისტორიულ ნემეზიდის ფატალურ სვლას ეს მაინც ვერ შეაჩერებს.

თბრილი, რომელიც დღეს რუსის ხალხის და წითელი იმპერიის არა - რუს ერების შორის გაჰყავთ, უპირველესად თვით საბჭოთა ხელისუფლებისათვის იქნება საბედისწერო.

იგი უფრო გააღრმავებს მოსკოვისადმი მოუნებელ მძულვარებას და უფრო გამოჭედს მათ ნებას დამოუკიდებლობისადმი.

ეხლა უკვე შეუძლებელია კაცი პატიოსნად ექვიანობდეს იმაში, რომ თუ ომი მოხდა, საბჭოთა ხელისუფლებისადმი მტრულად განწყობილი სახელმწიფონი ვერა ჰპოვებენ სრულ აკტიურ დახმარებას მოსკოვის მიერ დაპყრობილ ერებში.

ჩვენ არა გვსურს გადავაჯეროთ საბჭოთა ხელისუფლების ის გაუსწორებელი მეგობრები, ვისაც თვალები იმიტომ აბიათ, რომ არაფერი დაინახონ. მათ საკუთარი საბუთი აქვთ, რომ მოსკოვს ემსახურონ.

მაგრამ იქნება საბჭოთა კავშირის ეროვნულ რესპუბლიკებში დაყენებულმა სისხლის წვიმებმა თვალი აუხილონ იმ პატიოსან ფრანგ პატრიოტებს, რომლებსაც რუსეთის მოსახლეობის ასტრონომიულმა რიცხვმა — 165 მილიონმა! — ჰიპნოზი უყო. ეს იყო რიცხვი, რომელიც ფრანკო - საბჭოთა პაკტის აპოლოგეტებმა წარუდგინეს მათ, როგორც საბჭოთა სახელმწიფოს ძლიერების კრიტერიუმი.

იქნება ისინი ეხლა უფრო ადვილად მიხვდნენ ოფიციალურ სტატისტიკის ამ პირობით სიცრუეს და ვიდრე გვიან არ არის, პოლიტიკური დასკვნანი გააკეთონ ამ მშვენიერი ქვეყნის უშიშროებისა და კეთილდღეობისათვის.

ჰაიდარ ბამმატ.

კვლავ გარეშე გეზის შესახებ

გერმანიის უდიდესი ფილოსოფოსი ჰეგელი ამბობდა: „მთები, მთა - გორიანი ადგილები ხალხებს ერთმანეთს აშორებენ, ხოლო წყლები კი აახლოვებენ“. შემდეგში — ეს ზოგადად გამოთქმული აზრი სხვა და სხვა დარგის მეცნიერებმა უფრო კონკრეტულად განმარტეს - გაათავსოვეს, უფრო რეალური მნიშვნელობა მისცეს.

ხალხთა ისტორიის უხსოვარ დროიდანვე მდინარეებსა და ზღვებს შინაური და საგარეო მიმოსვლისათვის უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდათ. ვიდრე ორთქლით მავალ გემებს მოიგონებდნენ დიდ ზღვებსა და ოკეანეებს ნაკლები მნიშვნელობა ჰქონდათ. ძველი ხალხები უმთავრესად მდინარეებით და ჩაკეტილი, ხმელეთით შემოფარგლულ ზღვებით კმაყოფილდებოდნენ; იმ დროს ასეთ მდინარე - ზღვებს ხალხთა ცხოვრებაში უდიდესი ეკონომიური და კულტურული მნიშვნელობა ეძლეოდათ. ასეთ მდინარეთა და ზღვათა გარშემო სახლდებოდნენ და მოსახლეობდნენ ძველი ხალხები, უძველესი ერები; მდინარეთა და წყალთა ბუნებრივი ადგილები სახელმწიფოთა მთავარ სამფლობელოდ გადაიქცნენ. ამ ნიადაგზე წარმოიშვა ამა თუ იმ ხალხის სახელმწიფოს პოლიტიკური ძალის უპირატესობა; ძველიდანვე, ამავე ნიადაგზე წარმოიშვა მრავალი ახალშენების შექმნა, ახალშენების გაფართოება. ამავე ნიადაგზე წარმოიშვა ფინიკიელთა, ძველ ბერძენთა, შემდეგში ჩრდილო აფრიკის, იტალიის მსოფლიო ბატონობა. სულ ახლო წარსულში ხომ ალბიონი დიდი ბრიტანეთი ზღვათა ბატონობის ნიადაგზე თითქმის მსოფლიოს უდიდესი ნაწილის ბატონ - პატრონი გახდა.

მდინარეები — მდინარეებთან, ზღვები — ზღვებთან, ნავთსადგურები — ნავთსადგურებთან მხარი - მხარს აბამენ, ერთმანეთს ხელს

უწვდიან, მჭიდროთ ებმებიან ხალხებისა და ქვეყნების ერთმანეთთან დასახლოვებლად. შორი და სრულიად შორეული ქვეყნები მდინარეებისა და ზღვების საშუალებით ერთმანეთს მჭიდროთ ებმებიან; ვაჭრობა - ალბ - მიცემობის ურთიერთობაში შედიან.

უკანასკნელმა დიდმა ომმა ბევრი რამ შესცვალა ქვეყანაზე, მრავალი ახალი ურთიერთობა სახელმწიფოთა შორის წარმოიშვა, რომლის მიხედვით მთელი რიგი სახელმწიფოების ახალ გზებს ეძებენ თავიანთ მომავალი ცხოვრების გასაუმჯობესებლად, მოსაწყობად. სწორედ დასახლებული ურთიერთობის მეოხებით გერმანიის მომავალი მიმოსვლის გეოგრაფია, მისი საგარეო გეზი იცვლება, ეკონომიკასა და საგარეო პოლიტიკას ახალი სახე და მიმართულება ეძლევა. ახლა — ომის შემდეგ — ეკონომიური და გეოგრაფიული მდგომარეობის ფუძე სულ სხვა გვარია, არსებითად შეიცვალა.

თვით დიდი ომის დაწყებამდისაც დიდ ინდუსტრიულ ქვეყნებს ერთგვარი ტენდენცია ჰქონდათ, ერთგვარ მისწრაფებას იჩენდნენ ეგრედ წოდებული „ავტარკის“ ნიადაგზე გაჩერებულიყვნენ, თავიანთ მცხოვრებელთა მთელი მოთხოვნილება საკუთარი წარმოებით, საკუთარი ნაწარმოებით დაეკმაყოფილებინათ. ცდილობდნენ თავიანთი ბუნებრივი სიმდიდრე, თავიანთი საკუთარი ეროვნული შრომის მეოხებით დაემუშაებინათ და გარეშე ქვეყნებიდან თუ სახელმწიფოებიდან თითქმის სრულიად დამოუკიდებლად ეარსებნათ. ოდესღაც თავისუფალი ვაჭრობის, თავისუფალი გაცვლა - გამოცვლის მეზარაზტრე სახელმწიფოები უკან იხევდნენ, ძველს უბრუნდებოდნენ და თავისუფალი ალბ - მიცემობის დროშა მფარველობითი და დამცველი ბაჟების დროშად შესცვალეს.

ახლა ეს სახელმწიფოები კარებს იხშობენ, თავიანთ თვალ - უწვდენელ სამფლობელოებს ჩინურ გალავანს ავლებენ, რათა უცხო სახელმწიფოების ნაწარმოები თავიანთ ქვეყანაში აღარ გააქაჩანონ. ამის უტყუარ მაგალითს დღეს ინგლისი წარმოადგენს, რომელმაც კარგა ხანია თავისუფალი ვაჭრობის დროშა უკუაგდო და გამიჯვნის პოლიტიკას დაადგა.

სამაგიეროდ — გერმანია — ოდესღაც ეს პირწავარდნილი დამცველობითა და მფარველობითი ბაჟების მოტრფიალე, თავისუფალ ვაჭრობა - აღებ - მიცემობის მოციქულად გამოდის, ყველგან ღია კარებს მოითხოვს. განსაკუთრებით ახლა, როცა ომში გამარჯვებულმა სახელმწიფოებმა ხელოვნურად შეუკრეს გზები გერმანიას და მის ნაწარმოებს გასაქანს არ აძლევენ. დიდი ომის დროს მოკავშირეთა სახელმწიფოებმა კარ - ჩაკეტილობის მისწრაფება, ანუ სწორედ რომ ვსთქვათ, კარჩაკეტილობის ტენდენციას სახელმწიფოს ზედ გავლენით, ძალის დატანებით უფრო გააძლიერეს, უფრო მეტად გააცხოველეს. გერმანიის ბლოკადის დროს მთელი მოკავშირეთა სახელმწიფოები საკუთარ ნიადაგზე გაჩერდნენ, ახალი ინდუსტრიული დარგები შექმნეს, ჰქმნიდნენ და ამუშავებდნენ იმას, რაც ომის წინად გერმანიიდან შემოჰქონდათ.

მაგრამ დრო და გარემოებათა მსვლელობა სახელმწიფოთა ასეთ მიდრეკილებას ეწინააღმდეგება. ზოგიერთა სახელმწიფოთა ასეთ ეკონომიურ, კარჩაკეტილობის პოლიტიკას ეწინააღმდეგება სხვა უფრო ძლიერი ფაქტორები, როგორც არიან მიმოსვლის გეოგრაფია, დედამიწის გულში ჩამარხული უმრავლესი სიმდიდრენი, ჰავის და ჰაერის შემადგენლობა და სხვა., რომლებიც გახსნილ კარებს მოითხოვენ, ხალხთა შორის თავისუფალი შრომის განაწილებას და ნაშრომის თავისუფალ აღებ - მიცემობას, ხალხთა სადღეგრძელოდ და საბედნიეროდ.

გერმანიას დიდ ომამდის მსოფლიო ბაზარზე, როგორც ექსპორტის ქვეყანას უმაღლესი მდგომარეობა ეკავა. თავისი ტექნიკური, ქიმიური, საფარმაცევტო, საღებავებით, ელექტრო - ტექნიკური და სხვა მრავალი ნამოქმედარით მსოფლიო ბაზარზე თითქმის ბატონობდა და სხვა დიდ სახელმწიფოების ინდუსტრიულ ნაწარმოებებს დიდ მეტოქეობას უწევდა. ომის დროს კი მოკავშირეთა სახელმწიფოებმა — ინგლისის მეთაურობით — რკალი შემოავლეს გერმანიას და მისი ნაწარმოები არსაით გააქანეს. სწორედ ისე, როგორც ერთ დროს ნაპოლეონ პირველმა, თავის ძლევა - მოსილების უმაღლეს წერტილზე დგომის დროს, განიზრაბა ინგლისის ნაწარმოებისათვის სრული ბოიკოტი გამოეცხადებინა და მათი საქონელი კონტინენტზე არ გამოეწვა.

როგორც ზევით ვაკვრით აღვნიშნეთ, — გერმანიის ნაწარმოებისადმი გაფიცვას ინგლისი ომამდლვე ეწეოდა, მხოლოდ ომის დროს, — გარემოებამ ხელი შეუწყო, რომ ბოიკოტის პოლიტიკა ერთი ათად უფრო გაეძლიერებინა. ვერსაღია ზავმა ხომ დასახელებულ პოლიტიკას გამარჯვების გვირგვინი დაადგა.

გერმანიაში დიდი ომის წინათვე გაისმოდა ერთგვარი ძახილი: ლონდონიდან უნდა გავინთავისუფლოთ თავიო! ომის წინათვე აიპყრეს თავისი თვალი აღმოსავლეთს, აღმოსავლეთ ევროპისაკენ დაიწყეს ცქერა მასალების მოსაპოებლად. მეცნიერები და დიდი ინდუსტრიის მესვეურები ხშირად ლაპარაკობდნენ უკრაინაზე, სადაც გულუხვად მოიპოვება ხორბლეულობა, რუმინიაზე, კავკასიაზე, რომელიც უშრეტია ნავთი და ლითონით, სპარსეთზე, თურქესტანზე და საერთოდ ახლო და შორეულ აზიაზე. ამ ახალი ეკონომიური და პოლიტიკური ირიენტაციის გამოძებნით გერმანია ცდილობდა და ცდილობს შექმნას ისეთი მტკიცე მდგომარეობა

შუაგულ ევროპის სახელმწიფოებისათვის, შუა - გულ ევროპის მრეწველობა - ვაჭრობისათვის, რომლის მეოხებითაც ერთხელ და სამუდამოდ თავს გაინთავისუფლებდნენ ინგლისისა და საერთოდ დასავლეთ სახელმწიფოს ნედლ მასალათა საჭიროებიდან. თავის თავად საგულისხმოა, აქ წინ უნდა წამოჭრილიყო ბუნებრივი მიმოსვლის მთლიანობა, ბუნებრივი მიმოსვლის ერთიანობა ჩრდილოეთსა და შავი ზღვის შორის. ამ მიმოსვლის ერთიანობას ანუ გაერთიანებას ხელს უწყობს ბუნებრივი გეოპოლიტიკური მდინარეთა დენა: რაინი, ელბა, დონაუ ანუ დუნაი. (წინა წერილში შეცდომით დუნაის მაგიერ დონი არის ნახმარი).

ჯერ ისევ დიდ ომამდის დასახელებულ გზას გერმანიის მრეწველობა - ვაჭრობისათვის დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა. მეცნიერი არტურ დიქსი ერთ თავის შრომაში სწერს: ომამდის შავი ზღვით კატანილი საქონლის ღირებულება 2,7 მილიარდ მარკას უდრიდაო. შავი ზღვის გარშემო მდებარე ქვეყნებში მეტ საქონელს ვასაღებდით, ვიდრე მთელ სამხრეთ ამერიკაშიო.

იგივე მეცნიერი დიქსი ამბობს: გერმანია სულ ახლო მომავალში რაინ - დუნაის და შავი ზღვის გეზით გადაებმება უკრაინას, კავკასიას, შავი ზღვისა და კასპის ზღვის საშუალებით თურქესტან, მცირე აზიას და მთელ რიგ ახალ ქვეყნებს, რომლებიც ბაზრად გადაქცევიან გერმანიის ნაწარმოებისათვის და უშრეტი ნედლი მასალით გამოკვებენ ჩვენს ინდუსტრიასო. მაშინ ესენი გასწევენ ატლანტიკისა და დიდი ოკეანეს იქითა მდებარე ქვეყნების მაგიერობას და ჩვენი გზაც სწორედ აქეთ — რაინ - დონაუ - შავი - ზღვისაკენ იქნებაო.

მართალია, ამ ბუნებრივ გეოპოლიტიკურ მიმოსვლის გადაბმას წინ გადაელობა ინგლისის - საფრანგეთის ეგრედ წოდებული მცირე ანტანტის პოლიტიკა, მაგრამ ის, რაც ბუნებრივად აუცილებელია, მისი შებორკვა არავის შეუძლია. გერმანიამ რაინი - დუნაის - შავი - ზღვის საშუალებით პირი აღმოსავლეთისაკენ იქცია და მისი მომავალიც აქეთ არის, წინ ველარავინ გადაელობება, ამ შემაერთებელი ძარღვის გაწყვეტას ვერავინ მოახერხებს, ვინაიდან ეს კავშირი გაუწყვეტელი რგოლებით არის გადაჯაჭვული.

არტურ დიქსივე სწერს: რაინ - დუნაისა და შავი - ზღვის ბუნებრივ მიმოსვლის განვითარების აუცილებლობას წარმატებით ხელს უწყობს შავი ზღვის გარშემო მდებარე მოსახლე ერების მიერ მედგრად წამოყენებული ნაციონალური პრინციპი, ეროვნული თვითგამორკვევის მტკიცე მიდრეკილება, საკუთარ სახელმწიფოების დაარსებაო. ჩვენი მომავალი პოლიტიკაც ამას უნდა უწევდეს ანგარიშს, ასეთი ურთიერთობის განმტკიცებას უნდა ემსახურებოდეს. ძალმომრეობა, შურისძიება, დაპყრობითი პოლიტიკა ერთხელ და სამუდამოდ უკუგდებულ უნდა იქნეს და გერმანიის საგარეო საქმიანობა, ხალხთა და ერებთან დამოკიდებულება ხალხთა თანასწორობის და თავისუფლების პრინციპზე უნდა იყოს აგებულ - აშენებული. მაშინ შეიძლება ჩვენი მომავალი მტკიცე საძირკველზე აშენდეს ჩვენი ხალხის საბედნიეროდ.

ვინც ასეთი გეზით მოილტვის ჩვენი კუთხისაკენ, ვინც ასეთ პრინციპს წინ წაუმიძვარებს თავის საგარეო პოლიტიკას, ჩვენ კავკასიელებს მეტი რა გვეთქმის: ია და ვარდი თქვენს გზას! წარმატება და გამარჯვება თქვენს ნიჰანს!

ვლ. ახმეტელი

ი ლ ი ა - ბ რ ძ ე ნ ი ს ს ა ღ ი ღ ე ბ ლ ა ღ

(საზეიმო სიტყვა)

კაცური კაცი, შემთხვევით ილია ჭავჭავაძეთ სახელდებული, არის ადამიანური გამოსახვა ქართველი ერის გენიოსობისა.

ვცადოთ წავშალოთ გონებაში მისი ნამუშევარი, თავის ხალხისათვის მის მიერ დატოვებული სამკვიდრებელი და უცებ წარმოგვიდგება თვალწინ ვებერთელა ცარიელი ადგილი ქართველი ერის მეცხრამეტე საუკუნის და თუნდ მერმნდელ დროის ცხოვრებაში. . .

თუ მეთვრამეტე საუკუნეში უნდა გაჩენილიყო საჩვენოში ქვეყნიერობის გამკვირვებელი გვირგვინოსანი, წინამძღოლი - გმირი პატარა - კახი, ასეთი ტიტანური ძალოვანებით საქართველოს სახელმწიფოს განმტკიცებისა და მისთვის უკვდავების მინიჭების მოსურნე და მცდელი, მეცხრამეტე საუკუნეშიაც მოულოდნელ დიდი გარდატეხის შემდეგ ჩვენს ხალხს უეჭველად უნდა მოვლენოდა მაგიერი ძლიერება უკვდავ ადამიანის სახით. . .

თუ ქართველმა ერმა ჟამსა თავის ერთიანობისა, სალიანობისა და ძლიერებისა შეუქმნა თავის თავს ოქროს ხანა დავით აღმაშენებლის და თამარ მეფის ნათელი მეშვეობით, ჩვენს ხალხს ოდნავ მშვიდობიანობის და ხელახალ გაერთიანების დამყარების დროს უეჭველად გენიოსი მეთაურით უნდა ეპასუხნა. . .

და აი გვიჩნდება კიდევ იმავე კახეთში მეორე პატარა კახი, პირველისავით ტანად მორჩილი, მისავით ძალოვანი და ბრძენი, თავის ქვეყნის ჭეშმარიტად გვირგვინდაუდგმელი მეფე.

ის ცამ დანიშნა! ეგებ მართლაც მთლად არ უნდოდა გაეწირა ღვთისმშობლის ხვედრი ტანჯული ქვეყანა! და აი ამ ახალმა ქართველმა ბუმბერაზმა ჰშვა თავს და ერის მყოლობადი და მისცა მომავალი მშობელ ხალხს. ჭეშმარი-

ტად ბედნიერია კერძო კაცი, როცა თავის პიროვნული დიადი ცხოვრებით განუყრელად ერთვის - ეთვისება თავისსავე ხალხის, ერის ცხოვრებას!

ასეთი პიროვნება მარადიულობის საბურველით იმოსება!

უკვდავია დავით აღმაშენებელი! უკვდავია თამარი! უკვდავია რუსთველი!

უკვდავია:

ილია ამალორძინებელი,

ილია შემქნელი ახალ სამწერლობო ენისა, ილია მგოსანი

ილია თანადროულ კაზმულ ლიტერატურის მომცემი,

ილია ნამდვილ ქართულ პრესის დამაარსებელი,

ილია ეროვნულ ხაზინის აღმომჩენი,

ილია თაობათა აღმზდელ - გამწვრთნელი,

ილია გამოჩენილი რიტორი, უებარი მოსაუბრე, მესაიდუმლე თავის ხალხისა!

სასწაულივით საოცარია, რომ პატარა ქვეყნის უდიდეს შვილს მისი უღვთო სიკვდილის მეოთხედ საუკუნოვანი წლის თავი შეუსრულდა სწორედ მაშინ, როცა მთელი კაცობრიობა ერთად იხსენიებდა:

უკვდავ გეორგ ვაშინგტონს, ატლანტის ოკეანეს იქით მდებარე დიად რესპუბლიკის შემქმნელს;

დიდებულ მგოსანთა თავადს, გერმანელ ერის დამამშვენებელს იოჰან ვოლფგან გოეთეს და ჩვენი მხარისავით სიტურფით განთქმული იტალიის გამანთავისუფლებელს, სიდიადით სავსე მამულიშვილს, თანაც მოკრძალე ხასიათის მქონეს ჯუზეპე გარიბალდის!

რა უყოთ რომ ჩვენი ქვეყანა პატარაა?!

განა წყალის პატარა წვეთში არ გამოსჭვივის მთელი სამყარო?!

ჩვენი მგოსანი გოეთესავით არა ჰკმარობს ოლიმპიელობას, თუმცა გერმანელ ბუმბერაზს თაყვანსა სცემს და ქართულადაც გადმოაქვს.

ქართველ გენიოსს განცხრომისათვის არა სცალია!

ილიამ უწყის და გრძნობს მამულის მდგომარეობის სივალაღეს, იჭურვება ვაშინგტონსა და გარიბალდისავით სამშობლოსადმი უსაზღვრო სიყვარულით და თავდადებით - დიად თავდადებით! - ემსახურება დამონებულ ერს. მხოლოდ საქართველოს მდებარეობის და ადამიანზე დამოუკიდებელ პირობების ბრალია, რომ ჩვენ და ჩვენთან ერთად კაცობრიობამ ვერ ვიხილეთ ილიას ვაშინგტონობა და გარიბალდობა...

სამაგიეროდ, რა აღტაცებით დაუხვდა იტალიის მიერ თავისუფლების მოპოებას ჩვენი მგოსანი — მამულიშვილი!

**მესმის, მესმის სანატრელი
ხალხთ ბორკილის ხმა მტვრევისა!
სიმართლის ხმა ქვეყნადა ჰქუხს
დასათრგუნვად მონობისა..
აღმიტაცებს ხოლმე ის ხმა
და აღმიგზნებს იმედს გულში. . .
ღმერთო, ღმერთო! ეს ხმა ტკბილი
გამაგონე ჩემს მამულში!**

ეს ძვირფასი, ეს განსაცვიფრებელი ამოძახილი გულში უნდა ჩაეკლა მის წარმომთქმელს რადგან მაშინ გონებრივ შემოქმედებას თავს ადგა უცხო მუხრუჭი. . . თანაც იქნება აწუხებდა მარტოობა . . . ხომ დაგვიტოვა მწარე გულსაკლავი სტრიქონები:

მას აქეთ, რაკი შენდამი ვცან მე
სიყვარული
ჰოი, მამულო გამიკრთა მე ძილი და
შეება!

შენს ძარღვის ცემას მე ყურს ვუგდებ
სულგანაბული,
ლამე თენდება ეგრედ ჩემი და დღე
ლამდება.
დაჟინებითა ფიქრი ფიქრზედ მოდის,
გროვდება,
გრძნობა გრძნობაზედ შეუპოვრად
იძვრის ჩემს გულში
და არა ვჩივი, - მიხარიათ, რომ ეგრედ
ჰშრვება
ჩემი ცხოვრება შენსა ფიქრში, შენს
სიყვარულში.
მაგრამ, მამულო, ჩემი ტანჯვა მხოლოდ
ის არი,
ის არის მხოლოდ სავალალო და
სამწუხარო,
რომ შენს მიწაზედ ამდენს ხალხში კაცი
არ არის,
რომ ფიქრი ვანდო, გრძნობა ჩემი
გავუზიარო.

მაგრამ მაინც ასეთ ვალალობას არ შეუშინებია მოღვაწე - მგოსანი. არ დაუგდია იარაღი კალამი, განუგრძვია მუშაობა, უღვიძებია ხალხი. . . და აი მისმა ნაღვაწმაც გამოძახილი ჰპოვა. . . ეს გამოჩნდა ყველასათვის ცხადლივ, როცა შეეწირა ხალხს საგონებელში ჩასაგდებად. სიბეჩავის გამო, ჩვენდა სამარცხვინოთ ვერავინ დავიფარეთ ღვთაებრივი ნიჭის მადლით ცხებული კეთილი ლალა, აღმზდელი და უგუნურმა ბოროტებამ მას ხელი შეახო.

ელვის სისწრაფით მოედო საზარელი ხმა მთელ საქართველოს. შინაურმა და გარეშემ ყველამ თავი მოიხარა დიდებული ცხედრის წინაშე. ყველა მიხვდა, თუ ვინ აღესრულა. ამ წუთში ილია თავდადებულს მტერი არ ჰყავდა!

თაყვანისცემაში ყველა გაერთიანდა!
ერთმა ბრძენმა ბერძენმა წარმოსთქვა:
„იქ, სადაც მე ვარსებობ, სიკვდილი არ არის;
სადაც სიკვდილია, იქ მე არა ვარ . . .“

ნუთუ ქართველ ერსაც არ შეუძლია განიმეოროს: „იქ, სადაც მე ვარსებობ, სიკვდილი არ არის; სადაც სიკვდილია, იქ მე არა ვარო?!“
ჩვენი საკუთარი ბრძენიც, თუ მკვდარია, ისეთი თვისებისაა, რომ არა გვტოვებს. ტყუილად არ უთქვამს თვითონ დიდბუნებოვან გვამზე:

მოკვდა და თვისის ანდერძით
აწ ისევ საქმობს მკვდარყო.

თავის „აჩრდილივით“ გადმომდგარა და გვეუბნება:

„მარად და ყველგან, საქართველოვ მე
ვარ შენთანა!

მე ვარო შენი თანამდევნი უკვდავი
სული,

შენთა შვილთ სისხლით გული სრულად
გარდამებანა,

ამ გულში მე მაქვს შენი აწმყო, შენი
წარსული . . .

მეცა ვტანჯულვარ, ჰე, ბედკრულო
შენის ტანჯვითა,

შენისა ცრემლით თვალნი ჩემი
მიტირებია,

მეც წარტყვევნილვარ წარსულ დღეთა
შენთა ნატვრითა,

შენის აწმყოთი სული - გული
დამწყულულებია

ახლა რასა ვგრძნობთ ამ კაცის შიმართლო-მელიც წარმოგვიდგა როგორც ქართული ეროვნული სულის ელვარება?

ჩვენ ვლაპარაკობთ მისი ენით, როცა ვაქებთ

ან ვიწუნებთ ვისმე ან რასმე, ჩვენ ვმსჯელობთ და ვღელავთ იმავე საგნების გამო, რომელნიც მის ყურადღებას იქცევდნენ და მისგან ივნენ გარკვეულნი. ჩვენი მისწრაფება იგივეა, რაც მისი. მასავით ჩვენც გვსურს დაიმსხვრას „ბორკილი, შემფერხებელი კაცთა ცხოვრების“ მოგვიახლოვდეს შრომის სუფევა, თანასწორად ყველასათვის ნიჭთა მფენელი“;

„უქმ სიტყვად აღარ იყვნენ ძმობა,
ერთობა, თავისუფლება

„ეკლის გვირგვინით აღარ დადიოდნენ
კაცთმოყვარება და სათნოება;“

„განკაცდეს და ამალღდეს მაშვრალი, რომელიც არავის ემონვის და არც არავის იმონებს“

„ერთ ცხოვრების, ერთის საგნის ტოტები, ახლა გაყრილნი, ერთ მდინარედ შეერთებულნი იყვნენ;“ „ცად მიღწეულ მძლავრ კავკასის ტომნი ერთის აზრით, ერთის ფიქრით აღელვებულ - ამოძრავებულნი შეერთებულნი იყვნენ და მშვენიერი ეს ქვეყანა თვის დიდების ნაშთთა ზედა კვლავ აღედგინოს.“

ცხოველმყოფელ აზრების მთესველის მარადიულ არსებობას ცოცხლად ჰგრძნობს ყოველი ქართველთაგანი. ხოლო მარტვილობა მისი მსგავსად ტანჯულ წმიდანებისა გარდაცემულია საშვილისშვლოდ ასამაღლებლად პიროვნებისა და გასაცისკროვნებლად მშობელი ქვეყნის მომავალისა.!

დიდება მას და საქართველოს !

გრიგოლ დიასამიძე

ღრმა ეს უპიჯნო!

ყველას მოეხსენება — ქართული ემიგრაცია დაყოფილია მრავალ ჯგუფად. ეს ჯგუფები გამწარებული ებრძვიან ერთმანეთს. ყოველ ჯგუფს პრეტენზია აქვს მხოლოდ თავისი თავი გამოაცხადოს მარილად ამა ქვეყნისა და სხვა ჯგუფის მორალში და პატიოსნებაში ეჭვი შეიტანოს. ამ სავალალო მდგომარეობის საუკეთესო, კლასიკურ მაგალითს ჟურნალი „ქართლოსი“-ს აგვისტოს ნომერი იძლევა. ვილაც ბ. ბებურიშვილი, ვილაც, ვინაიდან ასეთი ქართველი ემიგრანტი მე არ მეგულება და, მაშასადამე, ეს გვარი ფსევდონიმია — საკუთარი გვარის გამოუცხადებლად კი ისეთ საკითხებზე წერა და, მითუმეტეს, ასეთ საშინელ ბრალდებების წამოყენება, ბევრი რომ არ ვსთქვათ, უხერხულია, უყოყმანოდ აცხადებს, რომ არც ერთ დაჯგუფებას, რასაკვირველია, გარდა იმ ჯგუფისა, რომელსაც ის ეკუთვნის, „არსებითად არა სწამს არც ეს ეროვნული ფრონტი და არც ის კონფედერატიული კავკასია და რომ ყველა ერთი ერთმანეთს ატყუებს, მლიქვნელობენ, პირმოთნეობენ და ერთად ყოფნის მიზეზი ერთად ერთია: ეს ნივთიერი სახსარი, რომელზედაც ყველა ერთად არის ჩამოკიდებული“ (თუ დამოკიდებული?). საბუთი? საბუთი რად გინდათ! საბუთად ისიც საკმარისია, რომ თვით ეს ჩვენი უცნობი — ბ. ბებურიშვილი ბრძანდება და აბა მასში ვინ შეიტანს ეჭვს. მას ხომ თვით უზენაესისაგან აქვს მინიჭებული ეს უფლება! აი თვით მკითხველი დასტკბეს იმ პარვადიციებით, რომელსაც ბ. ბებურიშვილი სმაროჯს მოწინააღმდეგის დასახასიათებლად თავის წერილში: „პოლიტიკური მორალი და პოლიტიკური მუშაობა“.

პირველი: „ეტყობა ბ. ჰაიდარ ბამატი არ დაკმაყოფილდა ბ. შ. ამირეჯიბის მართლა არა დამაკმაყოფილებელი წერილით და ას-

პარეზზე მთავარი პირი, ღრმად პატივცემული ბ. ზურაბ ავალიშვილი გამოუშვა“.

როგორ მოგწონთ — ეს ღრმად პატივცემული და ბამატმა გამოუშვა? გამოდის, რომ „ღრმად პატივცემულს“ თავისი საკუთარი აზრები კი არ დაუწერია, არამედ ბ. ბამატის „სამსახურში“ სამსახურის მოვალეობა შეუსრულებია.

მეორე: „ბატონ ზურაბ ავალიშვილის ასეთ თქმას, ამ პირობებში, მეტად ცუდი სუნი, რუსულ - ჩინოვნიკური სუნი უდის“!

ბ. ზურაბ ავალიშვილს, თურმე თავისი აზრები კი არ დაუსაბუთებია, არამედ რუსულ-ჩინოვნიკური. დარწმუნებული ვარ, ბ. ბებურიშვილს თითონაც არ ესმის, რომ „ასეთ თქმაში“ მართლა ქართველ კაცის უდიდესი შეურაცყოფაა. ტყუილად კი არ არის ქართველი კაცი დარდიმანდი! მაგრამ გავყვეთ ქვემოთ ჩვენს ავტორს.

მესამე: „ბატონმა ზ. ავალიშვილმა აქ ისეთი სიტყვა ბრძანა (ბრძანა — ალბად ნიშნად პატივისცემისა მისდამი), რომელსაც არ დაუვიწყებს მას არც ერთი ქართველი“.

ხომ ხედავთ, ბ. ბებურიშვილი აწყმობთ და მომავალითაც ემუქრება ბატონ ღრმად პატივცემულს. ის ღრმად დარწმუნებულია, რომ მისი პირით მთელი ქართველი ერი ლაპარაკობს და ამიტომ მას ერთი წუთითაც ეჭვი არ შესდის, რომ როგორც ის, ისე ყველა ქართველი ასეთ სიტყვის ბრძანებას ბ. ზურაბ ავალიშვილს არ აპატივებს, არ დაუვიწყებს.

ბ. ბებურიშვილს უნდა გული გაუგრილოთ, დავამშვიდოთ, ვსთხოვოთ, რომ ყველა ქართველს თავი ანებოს. აქაც, ემიგრაციაში ბევრი ქართველი ცოტა სხვა გვარად აფასებს ბ. ზურაბ ავალიშვილის ამ „სიტყვის ბრძანებას“.

საქართველოზე კი მონობოლია ბ. ბებური-

შვილისათვის, ჯერ არავის მიუცია.

მეოთხე: „რა პოლიტიკური და მორალური უფლება გაქვთ ბ. ზურაბ! საკითხი ასე წარმოადგინოთ? ვის ინტერესებს იცავთ?“

გამოდის, „ღრმად პატივცემულ“ ბ. ზურაბ ავალიშვილს შესძლებია სხვისი ინტერესების დაცვა და არა ქართული ინტერესებით ხელმძღვანელობა ამა თუ იმ ჩვენი ქვეყნისათვის საჭირ - ბოროტო საკითხების გარკვევის დროს. ეს ხომ მოღალატეობის დაწამებაა ღრმად პატივცემულის. უნებლიედ მაგონდება გაბალშევიკებული ჯარის კაცების ხშირი წამოძახება: „იზმენა“, „იზმენნიკ“ ბოლშევიკურ მიტინგებზე მოწინააღმდეგე ორატორების ყოველ სიტყვაზე. თურმე 20 წელი, რომელიც ბოლშევიკურ ვაკხანალიის დასაწყისს გვაშორებს ჩვენ, არ ყოფილა საკმარისი, რომ ამ ბოლშევიკურ პსიხოლოგიიდან განვთავისუფლებულიყავით.

მუხუთე: „კავკასიის ხალხები დადუმებულნი არიან, მათ ენაზე მძიმე ბოქლომია (კლიტე) დადებული და ბ. ზურაბ ავალიშვილი ამ ჯოჯოხეთურ ამბავს საბუთად ხმარობს და ამით ბოროტმოქმედებასაც სჩადის — ვისთვის? რისთვის?“.

ბ. ბებურიშვილი ალბად ვერ ამჩნევს, რომ ბოროტმოქმედების ჩადენა საკუთარ სამშობლოს ინტერესების წინააღმდეგ, ეს სამშობლოს დალატია, ისეთი დანაშაული, რომლის გამო დამნაშავეს სიკვდილით სასჯელი მოეწიოს. „პროკურორიც“ ასეთი უნდა!

მკითხველი ხედავს, რომ ამ პატარა წერილში ხუთი უდიდესი ბრალდებაა წამოყენებული, წვრილმან უმართებულებას, რომ თავი დავანებოთ.

ბ. ბებურიშვილი ბრძანებს, რომ ბ. ავალიშვილს დასახელებულმა წერილმა ქართველთა შორის ემიგრაციაში აღშფოთება გამოიწვიაო. მე კი აქ, ხმა შალა უნდა განვაცხადო, რომ პირიქით, ბ. ბებურიშვილის ეს უმართებულო წერილი იწვევს სამართლიან აღშფოთებას და ბევრი ქართველის გულის წყრო-

მას. ნეტავ როდის უნდა დავანებოთ თავი სხვის აზრების წინააღმდეგ ბრძოლას ასეთი ყოველად დაუშვებელი მეთოდებით? ბ. ბებურიშვილი რუსულ - ჩინოვნიკურ სულზე ლაპარაკობს. თუ სუნზე მიდგა საქმე და არა სადაო კითხვის დადინჯებულად, დალაგებულად მსჯელობა - გამოარკვევაზე, რომლის მაგალითს მართლაც ღრმად პატივცემულ ბ. ზურაბ ავალიშვილის წერილი იძლევა, მე არ შემიძლია ჩემი ღრმა პროტესტი არ განვაცხადო იმ სუნის წინააღმდეგ, რომლითაც არის გაქლენთილი მთლად ბებურიშვილის წერილი. ამის შემდეგ მეც უფლება მაქვს ვსთქვა, რომ ეს სუნი ძალიან წააგავს ფილიპე მახარაძის წერილების სუნს „მოგზაურ“-ში ილია ჭავჭავაძის წინააღმდეგ. და ხომ ვიცით, რა სამარცხვინო, სავალალო როლი ითამაშეს ამ წერილებმა? ეტყობა — საქართველოს ამ ეროვნულ უბედურებასაც ვერ უსწავლდება ჩვენთვის ჭკუა და დღესაც შეგნებულად თუ შეუგნებლად — ეს სულ ერთია — იმასვე ჩავდივართ, რაც ყოველთვის დასაგმობი უნდა ყოფილიყო. ნუ თუ ჩვენ არ შეგვიძლია საგნის გულგრილად აწონ - დაწონვა, ჩვენი ქვეყნის ბრძოლას კითხვების ყოველ მხრივი, დადინჯებული რკვევა. ვის აქვს უფლება სთქვას, რომ მე უკეთესი პატრიოტი ვარ, მე ყველაზე მეტად შემტკივა გული სამშობლოს ბედ-იღბალზეო! ცნობილია ხომ ლეონიძეს, ერეკლე მეორის კანცლერს და თვით ერეკლე მეფის შორის აზრთა სხვა და სხვაობა. ერთი გადაჭრით წინააღმდეგი იყო რუსთა გაბატონებისა საქართველოს მიწა - წყალზე და ამას ბოროტებად სთვლიდა, მეორეს, პირიქით, იმ პირობებში, ეს საქართველოსათვის სასარგებლოდ მიაჩნდა. ვის მოუბრუნდება ახლა ენა სთქვას, რომ ან ერთი ან მეორე ნაკლები პატრიოტი იყო. ან კიდევ: რომელი მეტი პატრიოტი იყო, გრიგოლ ორბელიანი 1832 წლის შეთქმულობის ერთი ხელმძღვანელთაგანი, რუსეთის ბატონობის წინააღმდეგ აჯანების აღ-

ზნებული მომხრე, თუ ივანე აბხაზი, რომლის-
სთვისაც რუსეთის წასვლა საქართველოდან
დიდი უბედურება იყო და თვის ქვეყნისათ-
ვის სასარგებლოდ მიაჩნდა რუსების სულ-
ცოტა 100 წლით მაინც საქართველოში და-
რჩენა. ასეთი მაგალითების მოყვანა შეიძლე-
ბა მრავალი. ვფიქრობ ესეც საკმარისია.

ყოველთვის ასეთ მწვავე კითხვების გადა-
ჭრის დროს ცივი გონებაც არის საჭირო და
გრძნობაც. ეს ორი ელემენტი აუცილებლო-
ბასაც კი შეადგენს. მისტიკისა კი რა მოგახ-
სენოთ. მხოლოდ ერთია საღი, ჯანმრთელი
გრძნობა და მეორეა ისტერია ავადმყოფო-
ბით, ნერვიულობით გამოწვეული. სამწუხა-
როდ ჩვენ უფრო ხშირად უკანასკნელის მსხ-
ვერპლი ვართ. საიდან მომდინარეობს ეს
არა სასურველი მოვლენა, ძნელია ამაზე გა-
დაჭრით რამის თქმა. მაგრამ საფიქრებელი
კია, რომ ეს ისტორია უმთავრესად ჩვენში
გავრცელებულ მალარიით უნდა აიხსნებო-
დეს. ღმერთი, რჯული! არავისი პირადათ
შეხება არ მინდა, მაგრამ ბ. ბებურიშვილის
წყრილი აშკარად ამ ავადმყოფობის ნიშნებს
ატარებს. ამ მხრივ, უნდა გამოვტყდეთ:
ბევრ კარგ ქართველს წარსულში დიდი ბრა-
ლიც მიუძღვის ჩვენი ხალხის წინაშე. საქმე
იქამდე მივიდა, რომ ინგლისელებს ბათუმის
გამო თითქმის ომიც კი გამოუცხადეთ. ზოგი
ერთი ქართველის ამბავი რომ ვიცო, ის მთელ
მსოფლიოსაც გამოუცხადებს ომს, მხოლოდ
მართლა ბრძოლა დაიწყება თუ არა, უმაღვე
ზურგს უჩვენებს მტერს. ნეტავ რას ვჩქარობ-
დით ამ ინგლისელების გარეკვას? იქნებ ესეც
იყო ერთი მიზეზთაგანი, რამაც საქართველო-
ში რუსეთის შემოსვლა დააჩქარა.

სან რემოშიც, სადაც კავკასიის სვე - ბელი
სწყდებოდა დიდი სახელმწიფოების მიერ, ამ
ელემენტმა — ჩვენმა გულწასულობამ, ის-
ტერიკობამ, ერთნაირი უარყოფითი როლი
ითამაშა და ზომ ვიცით, რომ ამ ხალხთა სამ-
ჯავროზე კავკასიის ხალხების შეუთანხმებ-
ლობამ რა საბედისწერო, გამოუსწორებელი

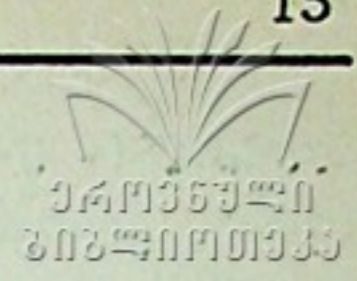
ზიანი მიაყენა ჩვენს ქვეყანას.

ბატონებო! დროა ერთხელ მაინც დასაბუთო-
შულად ჩაუკვირდეთ ჩვენს მდგომარეობას!
ნუ წარმოიდგენთ, რომ საქართველოს საკი-
თხის გადაჭრა ადვილი საქმე იყოს. ის ჯერ
კიდევ მრავალ - მრავალ სიძნელეთ დაგვიყუ-
ნებს წინ. ყოველ ეროვნულ, განმათავისუფ-
ლებელ ბრძოლას, მით უმეტეს ჩვენს ქვეყა-
ნას ესაჭიროება მოკავშირენი. ამ მოკავშირე-
ების ძებნა, მათი პოვნა და მერე კიდევ შე-
ძენა არც ისე ადვილი მოსახერხებელია, რო-
ცა ჩვენ გვიხდება ამ სარბიელზე ორ ფრონ-
ტზე ბრძოლა. სამხრეთზე და ჩრდილოეთზე.
აი აქ დგება ყოველ ქართველისათვის საბე-
დისწერო, გულსაკლავი, მწვავე საკითხი:
ჩრდილოეთი პყრობს მთელ საქართველოს.
ამით საქართველოს სახელიც კი პოლიტიკურ
რუკიდან სავსებით წაშლილია. სამხრეთს კი
უკავია საქართველოს მხოლოდ ერთი ჩვენ-
თვის ტკბილი, სანატრელი ნაწილი. ცივი გო-
ნება, მრავალი მშრალი მოსაზრება ულტი-
მატიურად გვიკარნახებს — სამხრეთ მეზო-
ბელთან მორიგებას, რომ ამით ხელები გა-
შლილი გვქონდეს, ზურგი გამაგრებული ჩრ-
დილოეთის წინააღმდეგ, რომლის ბატონობა
საქართველოს სრული მოსპობაა. დიალ, ცი-
ვი გონების ბრძანება ასეთია. მორიგება სამ-
ხრეთით. გრძნობა ამას, რასაკვირველია, ასე
ადვილად ვერ დაემორჩილება. ეს გასაგებია.
და მე გონების თვალთ წარმომიდგენია, რომ
თვით ერეკლე მეფესაც, უკანასკნელ გადა-
წყვეტილების ჟამს, საქართველოს უზენაესო-
ბის დაკარგვის კაემანი სხვას უკარნახებდა,
მაგრამ ცივმა გონებამ დასძლია და მან სხვა
ინება...

აი მხოლოდ ასე უნდა დგებოდეს საკითხი,
როცა ჩვენი ქვეყნის სვე - ბედს ვეხებით.
აქ ყოვლად დაუშვებელია და თუ გნებავთ,
დანაშაულები რომელიმე ქართველის გულში
ხელის ფათური და ასეთ ბრალდებათა წამო-
ყენება. დროა ეს შევიგნოთ.

ბერლინი, 20

დ. სალირაშვილი

ეროვნული მორალისათვის

საქართველოში ხვრეტა გრძელდება. კვირა არ გავა, რომ „კომუნისტი“ ახალ სენსაციებს არა სწერდეს და ხვრეტის ამბავს არ გვატყობინებდეს. ქართველების ხვრეტა ბოლშევიკების შემოყვანისთანავე დაწყებული, ჩვენთვის გასაკვირველი არ არის. მაგრამ ერთი რამ კი გამოიკვეთა. თუ დღემდის მხოლოდ ისეთ ქართველებს ხვრეტდნენ, რომლებიც არ ურიგდებოდნენ გარეშე მტრის მიერ სამშობლოს დაპყრობის ამბავს, ახლა სწორედ ისეთი ხალხი იხვრიტება, რომელიც ამ უცხო ძალას წინ უძღოდა და ვინც ამ ჩვიდმეტი წლის განმავლობაში პატიოსან ქართველებს ხვრეტდა, ასახლებდა და სამშობლოდან ერეკებოდა. იხვრიტება ვითომ იმავე საქართველოსათვის, რომელსაც ისინი ასე დაუზოგავად ანადგურებდნენ.

პარადოქსი იქნებოდა, რომ სინამდვილე სხვა იყოს. ჩვენ არ გვწამს ის „პატრიოტიზმი“ რომლითაც ბუდუ მდივანი და მისი ამხანაგები სუნთქავდნენ. ეს პატრიოტიზმი უფრო ბოროტი სულის ბორგვა იყო, ვიდრე კეთილშობილი გრძნობა.

ერთი კი ცხადი ხდება ყველასათვის, რომ რუსული ბოლშევიზმი თავის პირველყოფილ მიზანს აღარა მალავს: ქართველების რუსულ რასაში გათქვებას და მათ სრულ რუსიფიკაციას. პირველი ეტაპი ბუდუ მდივნის მსგავსმა ქართველებმა გულმოდგინეთ შეასრულეს და როდესაც მავრი აღარ წავიდა—მავრი ძალით წაიყვანეს. ბოლშევიზმი რომ რუსული იმპერიალიზმის პირბადეა, იასონ ჯავახიშვილმა ნათლად განმარტა 1925 წელს „საქართველოს დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ გასამართლების დროს.

ქართველი ბოლშევიკების ჩვიდმეტი წლის

მოღვაწეობამ უკვე თვალსაჩინო ნაყოფი გამოიღო. სადაც არ გაიხედავთ ყველგან „მავნებლობა“, „დივერსია“, „საბოტაჟი“, „გამცემლობა“ და საბჭოთა სხვა ამგვარი მშვენიერება ყოფილა.

მართალია ეს თუ არა - ამას მნიშვნელობა არა აქვს. მთავარია, რომ ამის გამო ხალხი იხვრიტება. სამწუხარო ის იქნებოდა თუ კომუნისტების პროვოკაციას სხვა გულნატკენი და გულუბრყვილო ქართველიც წამოეგო. მაგრამ ჩვენ ეს არა გვჯერა. საყურადღებოა მხოლოდ ის, თუ რას ფიქრობდნენ ბ. მდივანი და მისი ამხანაგები, რომ ეგრედ წოდებულ საქართველოს „განდგომისათვის“ ასეთ „მავნებლებს“, „დივერსანტებს“, „საბოტაჟიკებს“ და „გამცემებს“ უყრიდა თავს. რა სახელმწიფო უნდა ააშენოს იმ მეთაურობამ რომელსაც ეს მავნებლობა კულტად ჰქონია ქცეული?

ცნობილია, რომ ჩიხებს უჭირდათ ეროვნული ჯარის შექმნა, რადგან ჯერ კიდევ დიდი ომის დროიდან, დეზერტირობას ჩიხი პატრიოტულ საქმედ სთვლიდა. ასევე დაემართათ ქართველ მენშევიკებს, რადგან მთელი მათი „რევოლუცია“ ჯარის გახრწნაზედ იყო დაშენებული; მათ არ მოინდომეს რომ დამოუკიდებელ საქართველოს მაგარი ჯარი ჰყოლოდა. მენშევიკების უთავბოლო პაციფიზმმა და განსაკუთრებით მათმა „ნეიტრალიტეტმა“ სახელმწიფო დაგვაკარგვინა, ბოლშევიკებმა კი ფიზიკურად გაგვანადგურეს. ყოველივე ეს ერთი და იგივე რიგის მოვლენა იყო.

დამარცხებულს და ისიც პატარა ერს, როგორც საქართველოა, თავის დასაცავად რჩება ისეთი იარაღი, რომლის წართმევა შეუძ-

ლებელია. ეს იარაღია ეროვნული დისციპლინა- ეროვნულის შეგნებით და სამოქალაქო მორალით განმტკიცებული.

სწორედ ასეთ ქართულ მორალურ ძალაზედ მოიტანეს იერიში ქართველმა კომუნისტებმა და დღეს ისინი იხვრიტებიან, როგორც სისხლის სამართლის დამნაშავენი.

ეს კარგი მაგალითია ყველა მათთვის ვინც ფიქრობს, რომ დღეს ანტი ეროვნულ ძალად მოვლენილი, ხვალ არხეინად ეროვნულ ენერგიად გადაიქცევა. ამნაირმა ეროვნულმა ამორალობამ დალუპა ქართული მენშევიზმი, ეს ამბავი ღუპავს „ქართულ“ ბოლშევიზმს დღეს. საქართველოს მხოლოდ მაშინ გაუადვილდება რუსეთთან ბრძოლა, როდესაც ჩვენში სავსებით გაქრება როგორც ამ „ქართული“ მენშევიზმის, ისე იმ „ქართული“ ბოლშევიზმის“ სული, ორივე რუსული პოლიტიკის იარაღი ჩვენში და ორივე რუსული ბატონობის ნაშთი საქართველოში.

როდესაც გამარჯვებულმა ავსტრიელებმა იტალიაში სასტიკი რეჟიმი შემოიღეს, ხალხი დიდი უკმაყოფილებით შეხვდა. იტალიელმა ოფიცრებმა, პროტესტის ნიშნად სიგარის წევაზედ ხელი აიღეს. მათ სხვა პატრიოტებიც აჰყვნენ და სიგარის წევა ლალატის ნიშანი გახდა. რა თქმა უნდა იტალია ამით მტერს დიდ ზიანს ვერ მიაყენებდა, სამაგიეროთ თითონ იტალიამ გამოიჩინა ეროვნული სულის ძლიერი დისციპლინა. სწორედ ამ ეროვნულმა შეგნებამ გაანთავისუფლა იტალია და შეუქმნა დღეს რომის იმპერია.

როდესაც კითხულობ კომუნისტების გასამართლების ანგარიშებს, ბრალდებულთა სულდაცემულობით აღსავსეს, უნებლიეთ გვაგონდება წარსული წლების ბრძოლა კოტე აფხაზის მეთაურობით. შედარება შეურაწყოფა იქნება მათთვის, ვინც შექმნა ნამდვილი ეროვნული მოძრაობა და ბრძოლა.

ძთავარი შტაბის დახვრეტამ, რომელსაც კოტე აფხაზი უდგას სათავეში, ერში ძლიერი სული დაატრიალა. სიმართლე მოითხოვს ითქვას, რომ ეროვნული ძალების კონცენტრაცია და ბრძოლაში აკტიურად ჩაბმა მათმა სიკვდილმა დაბადა. მათი გმირული სიკვდილის ხმა მთელ ქართველ ხალხს ჩასწვდა. და ამ გაერთიანების დულაბად იქცა. იგივე განმეორდა აგვისტოს დღეებში 1924 წელს.

ამ აჯანყების პათოსი თვით კომუნისტებსაც კი მისწვდა. ჩეკისტების თვითმკვლელობის ეპიდემია, აგვისტოს აჯანყების დღეებში ამით იყო გამოწვეული.

კოტე აფხაზის, მის გმირ მეგობართა და აგვისტოს აჯანყებულთა დახვრეტამ ქართველი ერის სხეულს დაუარა, მის სულში ჩავიდა და მას იქიდან ვერავითარი ძალა ვეღარ ამოგლეჯს. „ქართველ“ ბოლშევიკებთან ერთად კი რუსული ბოლშევიზმი დაიხვრიტა.

საქართველოს ისტორიაში მათ ჭირისუფალი არ ეყოლებათ

ექიმი გ. ჭაჭიაშვილი

წერილი რედაქციის მიმართ

დიდათ პატივცემულო

ბატონო რედაქტორო!

გთხოვთ თქვენი ჟურნალის უახლოეს ნომერში მოათავსოთ დადგენილება, რომლის ასლს ამასთანავე გაახლებთ.

კეთილ ინებეთ და მიიღეთ ჩემი სალამი და პატივისცემა

გენ. გ. კვინიტაძე.

1 გორგობისთვე, 1937. ქ. შატუ.

დადგენილება

ჩვენ, უფროსი მხედრები, გავეცანით ბ. ი. ცაგურას წიგნაკის შინაარს — „სამი გამცემი“-ს სათაურით.

მთელი წიგნაკი შესდგება მარტოოდენ სიცრუისა და ცილისწამებისაგან, ბინძური ინსინუაციებით და ქუჩური გინებით შერეული, რაიცა სრულებით არ ეთავსება სამხედრო პარტიოსნებისა და ეთიკის წარმოდგენას.

წიგნაკის ავტორმა, რომელიც თავის თავს

მოქორილად აჯანყებულ საქართველოს „სირდარს“ უწოდებს, არ დაინდო მიცვალებულთა საფლავები და თვით ეროვნულ გმირის ქაქუცა ჩოლოყაშვილის საფლავიც, რომლის სახელი წმინდა უნდა იყოს ყველასათვის.

კაცი, რომელიც პატივს არა სცემს სამშობლოს თავგანწირულ მოსამსახურე პირთ, შეუძლებელია ეკუთვნოდეს ქართულ საზოგადოებას, რის გამო ურთიერთობის მოსპობა მასთან სავალდებულოა „ქართველ მხედართა კავშირის“ წევრთათვის და შეფიცულთათვის.

ეს დადგენილება გამოცხადდეს საჯაროდ.

ხელი მოაწერეს:

გენ. გ. კვინიტაძე,

გენერალი თავ. ა. ერისთავი,

გენერალი თავ. გ. ერისთავი,

გენერალი თავ. სპ. ჭავჭავაძე,

პოლკოვნიკი სვ. წერეთელი.

25 ღვინობისთვე, 1937. ქ. შატუ.

დედანთან სწორია:

გენ. გ. კვინიტაძე

ქართული განძეულობა უცხოეთში.

ქართული განძეულობა აქამდის „ემიგრაციაში“ ითვლებოდა, რადგან მისი პატრონი აქამდის საქართველოს ყოფილი მთავრობა იყო. დღეს ეს აღარ ითქმის და ქართული განძეულობა უკვე უცხოეთში იმყოფება, რადგან ფრანგული სასამართლოს დადგენილებით იგი გადარიცხულია ყოფილ რუსეთის სახელმწიფოს ქონებათა ფონდში და მისი ბედის გამგე უკვე საფრანგეთის მთავრობაა. უფრო სადათ რომ ითქვას, „ემიგრაციაში“ ეს ქონება დაკარგა.

ჩვენ ქვემოთ ვათავსებთ ამ განძეულობის სიას, რომელიც საქართველოში 1927 წელს იქმნა შედგენილი და რომელიც შემდეგ, 1931 წელს, გაზეთ „კომუნისტ“-ში იყო გამოქვეყნებული. წაკითხულიდან მკითხველი თითონ მიხვდება, რომ როგორც თვით სია აცხადებს, იგი სრული არ არის. როგორ გადასწყდება ამ განძეულობის ბედი, დაუბრუნდება იგი თავის ნამდვილ პატრონს — საქართველოს, თუ არა — ამას მომავალი გვიჩვენებს. ჩვენ საჭიროდ მივიჩნიეთ ამ სიის დაბეჭდვა, რათა

განათლებულმა ქართველობამ აქაც, ემიგრაციაშიც, იცოდეს, თუ რას შეიცავს ეს განძეულობა, რომლის შესახებ მუდამ და იქნება განზრახაც, სხვა და სხვანაირი ხმა დადიოდა. ზოგი ამბობდა, რომ „მაინც და მაინც ისეთი არაფერიაო“, ზოგი ამეტებდა. წინამდებარე სია ქართულ ემიგრაციას შეძლებას მისცემს წარმოდგენა იქონიოს, თუ რა იყო საქართველოდგან წამოღებული და როგორ აფასებენ მას ქართველი სპეციალისტები.

×

მენშევიკების მიერ უცხოეთში გატაცებული განძეულობის ერთი ნაწილი

ქვემოთმოყვანილი სიები შედგენილია 1927 წლის გაზაფხულს. მათში მოთავსებულია ის განძეულობა, რომელიც გატანილია განათლების უწყების საგანძურთაგან. მეორე უფრო დიდი ნაწილი, რომელიც ინახებოდა ხაზინაში, სახელმწიფო ბანკში და უწყებათა საცავებში, როგორცაა: სასოფლო-სამეურნეო მუზეუმი, შინამრეწველობის მუზეუმი და სხვა, ამ სიებში არაა შეტანილი, რადგან განძეულობის გატაცებასთან ერთად განადგურებულ იქნა სათანადო საბუთების კვალი.

განძეულობა შეფასებულია სპეციალურ კომისიის მიერ ოქროს მანეთებით — თავმჯდომარის ვ. ბერიძის და წევრების: პროფ. ჩუბინაშვილის, სამხატვრო გალერიის დირექტორის — დ. შევარდნაძის, მხატვრების — გრინევსკის, შარლემანის და ისტორ.-ეთნ. მუზეუმის დირექტორის — ს. გორგაძის შემადგენლობით.

1. პირველ სიაში მოთავსებულია სურათები სამხატვრო გალერიიდან გატანილი, სულ 17 ცალი 765.850 მ.

2. სია № 2 — ისტ.-ეთნოგრაფიულ მუზეუმიდან გატანილ ნივთებს შეიცავს: აქაა იშვიათი ხელნაწერები (ვეფხ. ტყაოსანი და სხ). ძვირფასი ნივთები ხის, ძვლის, სხვადასხვა ლითონისა, მინის, თიხისა და სხვა 277.605 “

3. სია № 3. განძეულობა იმავე მუზეუმიდან — 464.435 “

4. სია № 4. იშვიათი მსოფლიო მნიშვნელობის განძეულობა, რაიც თავის დროზე გამოღებული იყო საქართველოს ეკლესია - მონასტერთაგან და ინახებოდა ქუთაისისა და სენაკის ხაზინებში, აგრეთვე უძვირფასესი ნივთები საქართველოს მუზეუმიდან — 8.072.500 “

5. სია № 5. ნივთები წერა - კითხვის საზოგადოების მუზეუმიდან გატანილი — 315.080 “

6. სია № 6. ნივთები ყ. საეკლესიო მუზეუმიდან გატანილი 376.300 “

7. სია № 7. ბიბლიოთეკა და მინიატურები ბორჯომის სასახლეებიდან — 200.000 “

სულ 10.471.770 მ.

აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ ზოგიერთი ნივთები ხსენებულ მუზეუმში არაა შეფასებული: ეს უმთავრესად აკაკი წერეთლისა, პრ. ხახანაშვილის და სხვა ნივთებია, რომელთაც არა აქვთ არც მხატვრული და არც ნივთიერი ღირებულება, მაგრამ უეჭველად ისტორიულ მნიშვნელობის არიან.

№ 1.

სამხატვრო გალერიიდან გატანილი ნივთები

„თავლა“, უცნობ ავტორისა 1.200 მ.
„თავლის წინ“, უცნობ ავტორისა, მამაკაცის პორტრეტი — რემბრანტის სკოლა — 1.200 “

გოთური ტაძარი — უცნობ ავტორისა 200 “

ჰოლანდური ქანრი — ტენიერსისა 5.000 “

ქრისტე და სამარიატელი ქალი — ფრანგული სკოლისა 200 “

მწემსი ცხვრითა და ხარით ჰოლანდური სკოლისა 300 “

მწყემსი ჰოლანდური სკოლისა, კავალერიის და ქვეითი ჯარის შეტაკება — ვუვერმანისა	3.000 “
მაჭანკალი — კრანახისა	500.000 “
ნაპოლეონი და ავსტრიელი ტყვეები — პრუდონისა	1.000 “
მლოცველი ბერი — რემბრანტისა	250.000 “
ნახატი თუჯზე — ვან - ბელენისა	500 “
ჟოზეფინა — უცნობი ავტორისა	200 “
ნაპოლეონის აუდიენცია	250 “
ტალეირან — პრუდონისა	3.000 “
სულ	765.850 მ.

სამართლის წიგნი ვახტანგ მეექვსისა, მხა- ტვრული, 1751 წ.	5.000 “
იგივე	100 “
სახარება ოქროს ყდაში	1.000 “
„კავშირნი ღვთის მეტყველებითნი“, პრო- კლე დიოდოხოისისა, ხუცური	10.000 “
„სჯულის კანონი“ — ხუცური, 1758 წლ.	1.000 “
რატზეუყეშფ კათ უმიდა ზე ხხ ც ე“ ;!ამ ყანჩაეთის „ჟამნ - გულანი“, ხუცური, მრავალი სურათით	10.000 “
ყანჩაეთის „ოთხთავი“ (სახარება), ეტრატ- ზე, ხუცური	20.000 “
„რჯულის კანონი“, ხუცური მე - 13 — 14 საუკუნისა	10.000 “

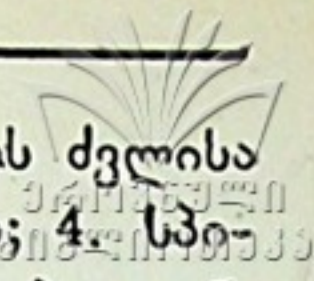
**საისტორიო - სამთნობრაზიო მუ -
ზეუმიდან გატანილი ნივთები**

**1. მანუსკრიპტები (იხ. ბიბლიოთეკის კა-
ტალოგი)**

შოთა რუსთაველი — „ვეფხის ტყაოსანი“, მე - 17 საუკუნის ხელნაწერი, ძვირფასი არ- შიით	25.000 მ.
დავითნი, ხუცური ხელნაწერი, მრავალი სურათით	25.000 “
დაუჯდომელი, ხუცური ხელნაწერი, მრავალი სურათით, მე - 17 საუკ.	5.000 “
სახარების ნაწყვეტები, ლოცვები და ავგა- როზის ეპისტოლე, მხედრული ხელნაწერით, პატარა, სურათებით	100 “
დაუჯდომელი — ლოცვანი, პატარა, ხუ- ცური, მე - 18 საუკ.	100 “
სახარება, ხუცური, პატარა	100 “
გულანი, ხუცური, ნახატებით 1661 წ.	5.000 “
ვეფხის ტყაოსანი, 1646 წ. უძველესი თა- რილიანთა შორის, სურათებიანი	80.000 “
ვეფხის ტყაოსანი 1671 წ. წერეთლისეული	5.000 “
საწელიწადო სამოციქულო ნუსხა ხუცური მე - 18 საუკ.	100 “

**2. საოჯახო და საეკლესიო ნივთები ხისა,
ძვლისა, ქვისა, ლითონისა, თიხისა და სხვა
მაგარი მასალისა და იარაღი.**

დასახელება	
რახტი	500 “
რახტი	200 “
რახტი ვერცხლისა	1.000 “
რახტი	200 “
შუბლის ქინძისთავი, ვერცხლისა და ქათი- ბის 5 ღილი, ვერცხლისა	10 “
შვეული (ღუზა), მინანქრიანი	50 “
ხმალი ერეკლე მეორისა წარწერით	1.000 “
სამაჯური, მოთეთრო ლითონისა	10 “
კოვზი ვერცხლისა, რომაული ხელოვნება	500 “
ხატი მაცხოვრისა, ვერცხლისა	10 “
მინანქრიანი სურა	100 “
დანა-ხანჯალი ქარქაშით, ზარნიშიანი	500 “
კვარცხლობეკი რალაც ნივთისა, მინანქრია- ანი და ზარნიშიანი	1.000 “
საპირისწამლე ხისა, შევერცხლილი	20 “
ხმალი სოლომონ ლეონიძისა	1.000 “
ბეჭედი ვერცხლისა, წარწერით	
ბეჭედი წარწერით	

ბეჭედი წარწერით
 ბეჭედი ვერცხლისა წარწერით
 ბეჭედი წარწერით
 ბეჭედი ვერცხლისა ექვსი ჩანჩხურით
 ბეჭედი ვერცხლისა მოხატული თავით,
 ბეჭედი ვერცხლისა და
 ბეჭედი ვერცხლის ხორკლებიანის თავით 20 “

ნიკოლოზ შემოქმედელის (გურიელის) ბეჭედი, წარწერით, მე - 18 საუკ. 200 “

სადაფი უმარილისათვის, ვერცხლით მოჭედილი,
 უმარილის სალესავი, ჭიჭისა, ლითონის თავით და ჩუქურთმიანი ვერცხლის ჩარჩო უმარილის მოსალესი, სადაფისა 20 “

საყურე ოქროსი ძვირფასი ქვებით 20 “
 საყერეები ოქროსი, მინანქრიანი 100 “
 საყურეები ზარისებური, უბრალო 15 “
 ჯვარი ოქროსი, ძვირფასი ქვებით, ძვირფასი ქვებითვე შემკული ხავერდის საკინძით 300 “

ჯვარი ვერცხლისა, ქვებით შემკული 300 “

შუბლის ქინძისთავი ოქროსი, ქვებით 50 “
 სამაჯური ვერცხლისა, პრტყელი ქვებით
 ჩხირი ვერცხლისა, ქალთა თმის გასაყოფი, თმის გასაყოფები, ვერცხლისა,
 თმის გასაყოფები ვერცხლისა და თმის გასაყოფი ფრაჟესი 25 “

ღიღები ქათიბისა, ოქროსი 30 “
 ბურნუთის კოლოფი ვერცხლისა,
 ქალის სამკაული ვერცხლისა, ქვებით წყვილი,
 გულსაკიდი ვერცხლისა წყვილი,
 ქალის სამკაული ვერცხლისა და ოთხი ვერცხლის ბეჭედი (ქალისა) 50 “

მასრები (ქილები) ბუდით და საპირისწამლე ვერცხლისა 50 “

ყალიანდანი მოხატული, შიგ ძევს: 1. კაცის ხელის მსგავსი კალმისტარი, ჩუქურთმიანი, სპილოს ძვლისა; 2. კოვზი სპილოს ძვლი-

სა, ჩუქურთმიანი; 3. ჩხირი სპილოს ძვლისა (ქალაღდის საჭრელი), ჩუქურთმიანი; 4. სპილოს ძვლის კოვზი ფრინველის სახეებით; 5. სახაზავი სპილოს ძვლისა, ქართულ - სომხური წარწერიანი 1.000 “

აზარფეშა ვერცხლისა, წარწერით 25 “
 აზარფეშა ვერცხლისა 25 “
 აზარფეშა ვერცხლისა, წარწერით 30 “
 თასი ვერცხლისა, წარწერით 25 “
 სურა ვერცხლისა, წარწერით 30 “
 ბარძიმი ვერცხლისა, წარწერიანი, მე - 17 საუკუნისა 300 “

ბადია ვერცხლისა 20 “

სასწრაფო, ვერცხლის თავებიანი მასრებით და ვერცხლის ბალთებიანი სალტით 25 “

საპირისწამლე ვერცხლისა 30 “
 თასი ვერცხლისა 10 “
 თასი ვერცხლისა პატარა 10 “
 თასი ვერცხლისა ძლიერ პატარა სახეებით 5 “

რახტი, ვერცხლის ბალთებიანი, ფირუზებიანი და აყიყებიანი 500 “
 რახტი, მწვანე ხავერდისა, ფირუზებიანი და ვერცხლის ბალთებიანი 250 “

სპილოს ძვლის ძეწკვი მთლიანი 500 “
 საკინძის ღიღი, ვერცხლისა, მარგალიტებით 10 “

საპირისწამლე ვერცხლისა, ვერცხლის ბალთებიანი სალტით 50 “

ხატი ვერცხლისა, 44, 31, 5 სანტ. წარწერებით, მახარობელთა სახეებით 200 “

ხატი ღვთის მშობლისა, ვერცხლით მოჭედილი, 21, 18, 5 სანტ. და ხატი წმიდა გიორგისა, ვერცხლისა, 8,8 8 სანტ. 50 “

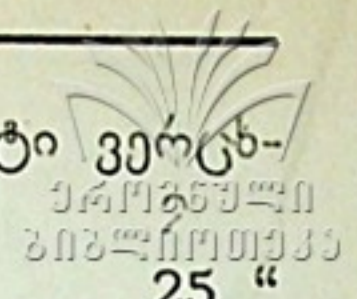
ხატი იოანე მახარობლისა, ოქროსი, წარწერით 250 “

ხატი ღვთის მშობლისა და მაცხოვრისა, ხისა, ვერცხლის არშიებით, ბუდით ზომა ბუდისა 6,5 სანტ. და ხატი წმიდა გიორგისა, გულსაკიდი, ვერცხლისა 4,3 სანტ. 50 “

პანალია, ხეზედ ამოჭრილი ჩუქურთმით,

ყალბი თვლებით, 5, 7, 5 სანტ. 100 "
 ხატი დასაკეცი, მინანქრიანი, ვერცხლისა, 1824 წლ. წარწერით და ჯვარი ვერცხლისა, უჯვარცმოდ 50 "
 ჯვარი ხისა, ათონური, ვერცხლით შექედილი, მე - 17 საუკუნის წარწერით 300 "
 ოქროს დუგმები, მამალ-დედალი, წყვილი, რგვალი, და ოცი ძლიერ წვრილი ღილი ოქროსი 200 "
 სურა ვარშავის ვერცხლისა, ყელმოგრებილი და სურა ვარშავის ვერცხლისა ყელმოგრებილი 50 "
 თასი ვერცხლისა, წარწერიანი, პატარა და თასი ვერცხლისა სახეებიანი 30 "
 კონჩხა ხისა, ვერცხლით შექედილი 15 "
 შიბი, დაბალი ვერცხლისა და შიბი, წყვილი, დაბალი ვერცხლისა 20 "
 ბეჭედი ვერცხლისა, წვრილი თვლებით შემკული და ბეჭედი ვერცხლისა, უბრალო თვლით 5 "
 ჯვარი ვერცხლისა, გრებილიანი 5 "
 ქინძისტავი ოქროსი, იაგუნდებიანი და მარგალიტებიანი 20 "
 გულის ქინძისტავი, ვერცხლისა, უბრალო ქვებით და ყელსაბამი ვერცხლისა, წყვილი ძეწკვით და უბრალო ქვებით 10 "
 ხატი წმ. ნიკოლოზისა, ვერცხლით შექედილი, 31, 27, 5 სანტ. 5 "
 კულა, დაბალი ვერცხლით შექედილი 10 "
 ბებუთი სპილოს ძვლის ტარით, ალექსანდრე ბატონიშვილისა 50 "
 წყვილი დამბაჩა, მოვერცხლილი კონდახით, მისივე 50 "
 სამკლაური ოქროს ზარნიშით, 32, 5, 13 სანტ. 50 "
 თოფი ალექსანდრე ბატონიშვილისა 50 "
 ა. ბ. გ. საყურე, სამი ხევსურული 50 "
 ქამარი ვერცხლისა, მინანქრიანი 300 "
 ვერცხლის კრიალოსანი 15 "
 საქათიბო ჩაფრასტის ნაწილები, ვერცხლისა,

ქინძისტავი ვერცხლისა, შვიდი ქვით, ქინძისტავი ვერცხლისა, ოთხი ქვით, ქინძისტავი ვერცხლისა, ბაყაყის სახით, შუბლის ქინძისტავი ვერცხლისა, 7 წვრილი უბრალო ქვით, შუბლის ქინძისტავი ვერცხლისა, ციმციმებიანი, ვერცხლის დუგმები ქამრისა, აბზინდებად გადაკეთებული, თმის გასაყოფი ლითონისა, ბეჭედი ვერცხლისა, სამი წვრილის ფირუზით, შუბლის ქინძისტავი, ვერცხლისა და წყვილი საყურე ვერცხლისა, დიდები 100 "
 ჯვარი ათონური, ვერცხლის არშიით და ტარით 50 "
 ჯვარი ხისა, ოქროსი, ნაკერი, ვერცხლით მოქედილი, დაზიანებული 10 "
 ჯვარი ოქროსი, პატარა, ფირუზის თვლით 50 "
 ხრიკა ტარიანი, ვერცხლისა, წარწერით 5 "
 სამკლაური, ზარნიშისა, წარწერით: „ბაქარ მეფე“ 25 "
 ორი ნაჭერი ჯავშნისა, ზარნიშისა 25 "
 ორი ნაჭერი ჯავშნისა, მომცრო, ოქროს ზარნიშისა 20 "
 ხევსურული საყურე ვერცხლისა, საყურე ვერცხლისა, წვრილი ალმასებით და ერთი იაგუნდით, გულის ქინძისტავი, ვერცხლისა, წყვილი დუგმა, ვერცხლისა, ახალციხური და სამკაული გულისა, ვერცხლისა, 100 "
 ცხენის საცხვირე, ვერცხლისა, აყიყებიანი 50 "
 თილისმა, თათრული ვერცხლისა, საყურე, ვერცხლით მოქედილი, თმის გასაყოფი, ვერცხლისა, სამაჯური, ვერცხლისა, ბალთა ვერცხლისა, თვლებით, საყურე, წყვილი, ვერცხლისა,

წყვილი საყურე, მარჯნისა და ბეჭედი ვერცხლისა აყიყით 50 “

ქართულ - ბიზანტიური მინანქრის ნივთები: 1. ორი პაწაწინა სვეტი, მარგალიტები; 2. ერთი სამყური ფირფიტა; 3. ნაწილი ოთხკუთხი ფირფიტისა; 4. თორმეტი, თვლების მსგავსი მინანქარი ოქროს ფურცელზე 2.000 “

თი საყურე, ერთი ნილაბი, ერთი რალაც სახე და ყაწიმები) 200 “

მამაკაცის სამკაული, ვერცხლისა, წყვილი, თუშური 20 “

თოფი, ოქროს ზარნიშიანი 50 “

ბეჭედი ფირუზისა, ვერცხლის ბუდით და არაბული წარწერით და ბეჭედი აყიყისა ოქროს ბუდით და წარწერით და ბეჭდის თვალი ქვისა, წარწერით 50 “

საპირისწამლე ზარნიშიანი, აბზინდიანი სალტებით 30 “

რვა მამალი დუგმა, ვერცხლისა, ყურთმაჯებისათვის 10 “

ტაკუკი ვერცხლისა 5 “

მაყაში ვერცხლისა 10 “

ხატის პერანგის ნამტვრევი, წარწერებით ჯვარი ვერცხლისა, დასაკეტი და პატარა ჯვარი დასაკეტი, ფირუზებით და სხვა თვლებით 100 “

კონჩხა ვერცხლისა 10 “

გულის ქინძისთავი, ვერცხლისა, სამღვდელო ქამრის ბალთა, ვერცხლისა, საყურე ვერცხლისა, დიდი 25 “

ჯვარი ოქროსი, თვლებით 50 “

ბეჭედი თვალედი, არაბულის წარწერით 10 “

აზარფეშა ვერცხლისა, ირმიანი 50 “

ირაკლის თოფი, რვა ზარნიშიანი, სიგრძე 148 სანტ. 1.000 “

სოლომონ მეორის თოფი, სიგრძე 130 სანტიმეტრი 130 “

ალექსანდრე ბატონიშვილის ხმალი, ოქროთი მოჭედილი 1.500 “

ოქროს საყურე და პატარა ბუშტი ვერცხლისა 25 “

ვერცხლის თასი, წარწერით 25 “

ბეჭედი როდამ დედოფლისა, აყიყის ოქროს ხარჩოში 500 “

ოქროს ფრთა - კალამი, აკაკისა, წარწერით, ოქროს მედალიონი აკაკისა, წარწერით ოქროს ქნარი, პაწაწინა, აკაკისა, წარწერით,

ვერცხლის დიდი ფრთა, აკაკისა, წარწერით, კალმიანი,

ვერცხლის ფრთა, უკალმოთ, აკაკისა, წარწერით,

შავი ჯოხი, ოქროს სალტეებით, აკაკისა, წარწერით,

ვერცხლის ფინჯანი, აკაკისა, წარწერით, ფინჯანის ლამბაქი, ვერცხლი, აკაკისა, ვერცხლის კოვზი, აკაკისა,

ვერცხლის სამარილე, აკაკისა, წარწერით, ვერცხლის პატარა სურა, აკაკისა, წარწერით,

ვერცხლის ყარყატო (კულა), აკაკისა, წარწერით,

ვერცხლის დიდი სურა, აკაკისა, წარწერით,

დიდი აზარფეშა ვერცხლისა, აკაკისა, ვერცხლის კალმისტარი, მინანქრიანი, აკაკისა,

ვერცხლის დანა, ქალაღდის საჭრელი, აკაკისა, წარწერით,

ვერცხლის კარანდაში, მინანქრიანი, საკარანდაშე სპილოს ძვლის ტარით, აკაკისა, წარწერიანი,

ქალაღდის საჭრელი დანა, სპილოს ძვლის ტარით, მისივე, წარწერით,

კალმის ტარი, სპილოს ძვლისა, აკაკისა, საკარანდაშე ვერცხლისა, მისივე, ვერცხლის ბეჭედი, აკაკისა, ვერცხლის კალმისტარი, მისივე, 100 “

საჭრელი დანა, ვერცხლით შემკული სადა-
ფის ტარით, მისივე,
კალმის დანა, ვერცხლით შემკული სადა-
ფის ტარით, მისივე,
თმის გასაყოფი,
ვერცხლის საფულე, სევადიანი,
წყვილი საყურე, დაბალი ხარისხის ვერც-
ხლისა,
ჩაფრასტები ვერცხლისა,
რახტის ნაწილი ვერცხლისა,
ა. ბ. წყვილი სამაჯური, ვერცხლისა,
ვერცხლის სამაჯური, საბავშო, წყვილი და
ქათიბის ღილი ოქროსი, თვლებით შემკული
100 “
ვერცხლის კოვზი 1801 წ. 5 “
თასი ვერცხლისა, თხელი სახეებით, დამტ-
ვრეული,
გულის ქინძისთავი, აყიყიანი,
ბეჭედი ოქროსი, აყიყის თვალით,
საყურე ოქროსი, ხუთი მარგალიტით,
საყურე ოქროსი, ორ რგოლისაგან შემდ-
გარი,
მარგალიტი, საყურის მძივის ნაწილი, ხო-
შორი,
ბეჭედი ვერცხლისა, თვალდაკარგული,
ბეჭედი ვერცხლისა, გატეხილი, აყიყის თვა-
ლით,
გულის ქინძისთავი, სპილენძისა,
აბზინდი სპილენძის ორი და ქამრის ენა
სპილენძისა 2.000 “
ოქროს ბეჭედი, ბრტყელი ოქროს თავით,
ანტიური 500 “
გულსაკიდი, დაბალი ვერცხლისა და გულ-
საკიდი ვერცხლისა 15 “
ყავარჯენი სამღვდელმთავრო, ვერცხლისა
ვერცხლის ბეჭედი, თუშური 5 “
ყავარჯენი შავი ხისა, მინანქრიანი თავით
— კირიონისა 25 “
ლითონის სამელნე, ორი განყოფილებით
— კირიონისა,
საშრობი იმავე ლითონისა, მისივე და კრი-
ალოსანი ვერცხლისა 100 “

მაცხოვრის ხატი, ვერცხლით შექედილი,
ნიკოლოზის პატარა ხატი, ვერცხლით შე-
ქედილი,
პანალია წმიდა ნინოს ხატით, ვერცხლისა,
თვლებით შემკული 200 “
იოანე ნათლისმცემლის ხატი, ვერცხლის
ფირფიტაზე წარწერით და ჯვარი დროშის
თავი, ვერცხლისა, წარწერით 200 “
სამაჯური ოქროსი, თავით აყიყიანი 50 “
ქათიბის ღილები, ვერცხლისა 10 “
ხატი მიძინებისა, დასაკეცი, 10, 5, 8, სანტ.
ოქროთ შექედილი აგრეთვე ვერცხლით, ვერ-
ცხლის ბუდიანი და ძეწკვით 300 “
ღილი ოქროსი სამი იაგუნდით 50 “
მედალიონი - ხატი, მინანქრიანი, ოქროში
50 “
(ა. ბ. გ.) სამი პაწაწინა გულის ხატი, მი-
ნანქრიანები 30 “
ბეჭედი ლითონისა, წარწერით,
ბეჭედი რკინისა, წარწერით და ბეჭედი ვე-
რცხლისა 20 “
ბეჭედი აყიყისა, კიბოიანი 50 “
ბეჭედი აყიყისა, კაცის სახიანი 50 “
ღვთისმშობლის ხატი, ვერცხლით შემკუ-
ლი,
სამი არშია ვერცხლისა და სანაწილე ხე-
ლის მსგავსი, ვერცხლისა 1808 წ. წარწერით
100 “
აბზინდა ვერცხლისა, მწვანე მინანქრით და
აბზინდა ვერცხლისა, სადაფიანი 15 “
ჯვარი ვერცხლისა დ ამტვრეული 10 “
ვერცხლის სურა 30 “
მკერდის, წყვილი სამკაული, ვერცხლისა
წყვილი ძეწკვი ვერცხლისა,
კვერთხის თავი ვერცხლისა,
ქამარი ვერცხლისა,
ძეწკვი ქალისა, მარჯნებიანი,
თავის სარქმელი ვერცხლისა, მარჯნები-
ანი და გულის ქინძისთავი, ოქროს თავიანი,
ვერცხლისა 100 “
ჯვარი ათონური ტიპისა, შევერცხლილი,
მარჯნებიანი 100 “

სააიაზმე ვერცხლისა, წარწერით 300 “
თასი ვერცხლისა, სქელი, შემკული ჩუქურთმით,

ყელის რგოლი, ოქროსი, 14 სანტ. დიამეტრით და სამი ნახევარ - ნახევარი სამაჯური ოქროსი 50.000 “

წყვილი ოქროს - ბუშტიანი ჩანჩხურა, დაქეჭვილი,

ოქროს ბეჭედი, თვალდაკარგული, ოქროს ბეჭედი, სადა-რკლიანი, თვალ დაკარგული,

ოქროს ბეჭედი თვალედი, სადა - რკლიანი და კოვზი ვერცხლისა, გრძელ ტარიანი 50.000 “

ხატი ჯვარცმისა, მინანქრიანი, ბიზანტიური ხელობისა, ოქროზე წარწერით 50.000 “

გიორგი ამილახვრისეული ჯვრის თავი და ფეხი 100 “

წმიდა ნიკოლოზის ხატი 49, 39 სანტ ვერცხლის პერანგი 200 “

კალდიმ - დაშნა, დავით მეფისა 2.000 “

ნიშანი ვლადიმერ ძმობისა 1887 წარწერით, ასეთივე ნიშანი უწარწერო და ისრის წვერი რკინისა, ოთხ-წახნაგოვანი 5 “

სულ 277.605 მ

№

კატალოგური ჩაუწერელი ნივთები

ამავე კატეგორიისა

მუნდშტუკი ქარვისა, ოქროთ შექედილი და თვლებით შემკული 1.500 “

მინანქრიანი ვერცხლის ქამარი, ქალისა 200 “

ვერცხლის მიტრა 1.000 “

ვერცხლის სურა, რაფიელ ერისთავისა,

ვერცხლის სინი, მისივე,

ვერცხლის ხუთი კიქა, ოქროს ყელსაბამი 3.000 “

გვირგვინი მინანქრიანი — ხამეგრელოს დედოფლისა და ერთი თუ ორიც სხვა ხამეგრეული მისივე 150.000 “

ვერცხლის ქამარი, ქალისა 50 “

ვერცხლის სამკაული გულისა და ოთხი პრიზმის მსგავსი ვერცხლის ბალთა ძეწკვებით 25 “

ვერცხლის რახტი 200 “

ვერცხლის გვირგვინი, 29 ცალი დავით სარაჯიშვილის საფლავისა 750 “

3. ქსოვილები.

ქალის შუბლსაკრავი, გრძელი ოქრომკედლით ნაქარგი 50 “

ქალის შუბლსაკრავი, ოქრომკედლით ნაქარგი 50 “

ა. ბ. წყვილი სამღვდელო საბუხარი, მარგალიტის ჯვრები, ორი ზურმუხტის ქვით 200 “

წყვილი სამღვდელო საბუხარი მარგალიტის ჯვრებით 200 “

სამზეური ქალისა, ოქრომკედლითა და ბუზმენტით ნაკერი 300 “

სამღვდელო სარტყელი, ოქროთი ნაფერი შესაკრავებით 100 “

შეიდიში, ოქრომკედლით ნაქარგი 100 “

შეიდიში დარეჯან დედოფლისა 100 “

შეიდიში, ოქრომკედლით ნაქარგი 50 “

სიწმინდის ბუდე, მარგალიტებით ამოქარგული, ქრისტეს ჯვარცმით 10 “

მანდილი ოქრომკედლით ნაქარგი 200 “

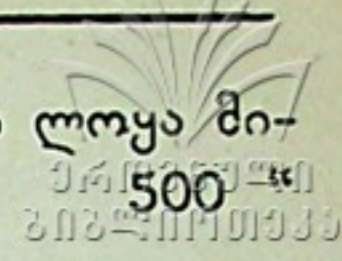
შავი ხავერდის თავსაკრავი, მარგალიტებიანი 100 “

საწიგნობელის საფარებელი, ოქრომკედლით ნაქარგი და წარწერით 100 “

ხატის წინსაფენი, აბრეშუმის ფერადი დაფით ნაქარგი, მარგალიტებიანი, ხუცური წარწერით 100 “

ანგელოზიანი ენქერი, ოქრომკედლით და აბრეშუმის დაფით ნაქარგი, მარგალიტებიანი, ხუცური წარწერით 200 “

ენქერი მაცხოვრის სახით, მარგალიტებიანი

ნი და თვლიანი, დაფლეთილი, ხუცური წარწერით, დაფარნა, ფერადი აბრეშუმის ძაფით ნაქარგი წარწერით, ანგელოზებიანი 100 “
ხატის ჩასაცმელი, ოქრომკედით ნაქარგი, მარიამ დედოფლისა 100 “

ოქრომკედით ნაქარგი, ხავერდისა და აღმოსავლეთის მატერიების სუფრა (დარეჯან დედოფლის ნახელარი) 500 “

სამღვდელმთავრო ფილონი, ძვირფასი დიბისა; ზედ ამოქარგულია მაცხოვარი და სხვა სახეები, წარწერებით, მარგალიტებიანი 2.000 “

სამღვდელმთავრო ენქერი მაცხოვრით და ანგელოზებით, მარგალიტებიანი 200 “

სამღვდელმთავრო სარტყელი, ვერცხლის ბალთებიანი, ოქრომკედით და სირმით ნაქარგი, მარგალიტებიანი 200 “

ა. ბ. წყვილი საბუხარი მღვდელმთავრისა, სირმით ნაქარგი, სამებისა და ღვთის მშობლის სახეებით 150 “

ა. ბ. წყვილი საბუხარი, სირმითა და ფერადი ხარებობის სურათით 100 “

გინგილა, სირმითა და ფერადი ძაფებით ნაქარგი, ანგელოზებისა, მოციქულებისა და სხ. სახეებით, წარწერით 150 “

ოლარი ოქრომკედით, სირმით და ფერადი ძაფით ნაქარგი, წარწერიანი 150 “

სარტყელი ოქრომკედითა, ფერადი ძაფებით ნაქარგი 50 “

სარტყელი ხავერდისა, სირმითა, ოქრომკედითა და ფერადი ძაფით ნაქარგი 50 “

ხატის ბუდე, ფერადი ძაფითა და სირმით ნაქარგი, მეფის რძლის სალომესი (წარწერით) 50 “

ენქერი, იოსებისა და ანგელოზების სახით, მარგალიტებიანი 100 “

სარტყელი, სირმით ნაქარგი, შემკული ვერცხლის დიდრონი ბალთებით 100 “

4. მხატვრობა.

ლევან ბატონიშვილის, ერეკლე მეორის

ძე, მინანქრიანი სურათი, მარცხენა ლოყაში მტვრეული აქვს

ამავე კატეგორიისა, კატალოგში ჩაუწერელი

მარგალიტებით შემკული ოქროს მედალიონი თეიმურაზ ბატონიშვილისა და მისი მეუღლის სურათებით 1.000 “

ამათ გარდა წაღებულია კიდევ ჟურულიანთ საგვარეულოს ეტრატის სიგელი, მუზეუმის კატალოგში ჩაწერილი 100 “

5. ნუმიზმატიკური კოლექციები

გატანილია აგრეთვე მდიდარი ნუმიზმატიკური კოლექციები, მცირეოდენის გამოკლებით, რომელიც შემთხვევით დარჩენილა, ანდა დაუწუნებიათ 300.000 მ.

სულ 464.435 მ.

შენიშვნა: კომისიის წევრი გორგაძე ნუმიზმატიკურ კოლექციას აფასებს ერთ მილიონ მანეთად.

№ 4.

ქუთაისის ხაზინიდან

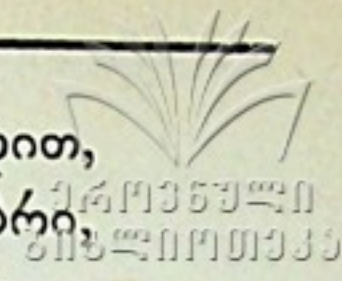
ვერცხლის სასვენებელი, შიგ: ა) ოქროს ჯვარი (სამიტროპორლიტო), ერთი იშვიათთაგანი ნაწარმოები ბიზანტიური ხელოვნებისა, მე - 8 — 9 საუკ., შემკული ძვირფასი თვლებით (მარგალიტი, ამეთვისტო, ფირუზი, ზურმუხტი),

ბ) ოქროს ჯვარი, ამგვარადვე ნახელავი, მე - 11 საუკუნისა,

გ) პანალია, ბიზანტიურ მინანქარის, ძვირფასი თვლებით შემკული 2.000 “

დ) ოქროს სანაწილე, შემკული მიჯრით მიწყობილი ფირუზით, იაგუნდით და ლალითა,

8 დიდი ბარძიმი ვერცხლისა, 9 კოვზი დიდი, ვერცხლისა, 4 საცეცხლური, ვერცხლისა, და 5 დოჭი ვერცხლისა 3.000 “

- 2 შანდალი ვერცხლისა,
- 3 ჯვარი ვერცხლისა,
- 3 სარტყელი,
- 8 პანალია,
- 5 ჯვარი არქიმანდრიტისა, ქვებით შემკუ-
ლი,
- 16 დანა ვერცხლისა,
- 16 ჩანგალი ვერცხლისა,
- 1 ტაშტი ვერცხლისა,
- 25 წვრილი ვერცხლის ნივთები დამოქვის
სახარება ეტრატზე 50.000 “
- სხვა და სხვა ზომის ხელნაწერი, ვერცხლის
ყდებში 15.000 “
- მიტრა, ძვირფასი ქვებით შემკული
1.500 “

სენაკის ხაზინიდან

- ოქროს სასვენებელი, ოცდაერთი ძვირფასი
ქვით (ფირუზი, საფირონი, იაგუნდნ,
სტო), რომელშიაც ჯვარის სახედ ჩაჭრილ
უჯრაში ჩადებულია ცნობილი ყელის ჯვარი
თამარ მეფისა, ძვირფასი ქვისაგან გაკეთებუ-
ლი 2.000.000 მ.
- ხელნაწერი სახარება, ვერცხლის ბუდეში,
თვლებით შემკული 1.500 “
- ტრაპეზის ჯვარი,
- ტრაპეზის ჯვარი, თვლებით შემკული
1.500 “

საქართველოს მუზეუმიდან.
პანტიკაპეის კოლექცია.

- გვირგვინი (ნახევარი), დაფნისებრ - ფოთ-
ლოვანი,
- საყურე გრეხილი, მხეცის თავებით შემკუ-
ლი,
- ბეჭედი, ლალის თვლებით,
- ბეჭედი, იშვიათი ნახელავი, მსხვილ მარჯ-
ნით, ფირუზითა და მარგალიტებით,
- ბეჭედი მასივური, აქატი ამოჩუქურთმე-
ბული ქალის სახით,
- საყურე,
- ბეჭედი სადა,

- საყურე, უძრავ მავთულის საკიდით,
- საყურე, მასივური, ანგელოზისებრი,
მილაკი, სიგრ 4,5 სანტ., ძეწკვით,
- აბზინდი, სალილით, სხვადასხვა სახიანი,
ბალთა, ამოზნექილი, დიამეტრი 3,5 სანტ.
ორი ფირფიტა, მასივური, რგვალი რელი-
ეფითა და ადამიანთა თავებით,
- ორი ფირფიტა თხელი: ერთი მთვარისე-
ბური, მეორე — რგვალი,
- ადამიანთა ორი ნილაბი, პრტყელი,
- იგივე ორი, ერთი მათგანი — სახიანი,
- იგივე, მომცრო ზომისა,
- ქვესაკიდი მცირე, იშვიათი ნახელავი და
ორი ბურთი გლუვი 800.000 “
- ორნამენტი, დაგრეხილი ბოლოებით,
- სამი აბზინდი, რომელთაგან ორი — გრა-
ფირ. ნახატებიანია,
- იგივე,
- ორი ფირფიტა, 3,5 სანტ. დიამ. დაშტამბ.
ქალისა და ბავშ. ნაკვეთები,
- სამკუთხედები პუნკტირით,
- ქალის სამკაულის ნაშთები,
- სხვადასხვა ზომისა და სახის მძივები, ზო-
ნარზე აცმული: სარდიონი, მთის ბროლი და
სხვა,
- იგივე, უფრო მსხვილი, ამავე მასალისა,
ჩხირები, მუჭი სმალტისა, ძაფზე აცმული,
საყურე, ქვებით შემკული,
- ორნამენტები, ადამიანის სახეებითა და
ფრთებით,
- ადამიანთა თავების ნილაბები, დაშტამბუ-
ლი, სარტყელი 3, 5, 4 სანტ.,
- იგივე, მომცრო,
- საყურე,
- ორი ხვეული საყურე,
- იგივე, მელის თავებიანი,
- ფირფიტა, წვრილი მუხის ფოთლისებური,
- იგივე, გლუვი,
- იგივე, გაურკვეველ მცენარისებრი,
- იგივე, ვიწროზოლოვანი,
- სამაჯურის ნაშტი, იშვიათი ნახელავი,

სამაჯური, პატარ - პატარა ცილინდრები- საგან,	
წყვილი სამაჯური, წვრილ ბურთულებით შემკული,	
ქინძისთავი, ძვირფასი ქვით,	
მსოფლიო მნიშვნელობის ახალგორის გან- დი, რომელიც შეიცავს სხვადასხვა მსხვილ ოქროს საგნებს	5.000.000 "
	სულ 8.072.500 მ.

№ 5.

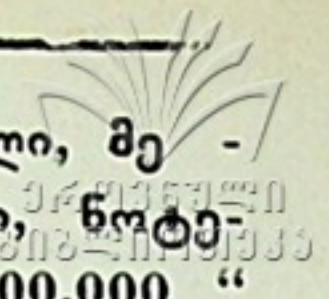
**წმინდა აკაკის საზოგადოების
მუზეუმიდან წაღებული ნივთები**

ვერცხლის სურა, გრეხილის ყელით	100 მ.
ვერცხლის ყალიონის ნაწილი, მინანქრი- ანი,	
ვერცხლის ყალიონის ნაწილი, მინანქრი- ანი და სპილენძის ყალიონის ნაწილი, მინანქ- რიანი	150 "
სპილო სპილენძისა, მხედრით	100 "
ლომი სპილენძისა	100 "
ცხვარი სპილენძისა	100 "
იხვი სპილენძისა	100 "
არწივი ბრინჯაოსი	100 "
რომელიდაც ფრინველი ბრინჯაოსი	100 "
ჯვარი ხისა, ვერცხლის ყდაში,	
ჯვარი რქისა,	
ჯვარი ხისა, ვერცხლის ყდით,	
ჯვარი ვერცხლისა, შიგ ჩასმული მეორე ვერცხლის ჯვრით და ჯვარი ვერცხლისა	300 "
ვერცხლის ბუდე წიგნისათვის	100 "
ორი ნაჭერი ვერცხლისა, ხატის სამკაული- დან	10 "
ჯვარი ოქროს ყდაში	25 "
ყალამდანი ვერცხლისა	100 "
ძეწკვი ვერცხლისა,	
ძეწკვი ვერცხლისა	50 "

საყურე ვერცხლისა,	
საყურე სპილენძის,	
საყურე ვერცხლის, სამი ბურთულით და საყურე სამკუთხი	50 "
სამაჯური ვერცხლისა	5 "
ქინძისთავი - საყელური, ვერცხლისა	15 "
ბეჭედი ვერცხლისა და	
ბეჭედი ვერცხლისა	25 "
ბურთული — საყურის ნაწილი, ვერცხლი- სა	5 "
ვერცხლის ღილები, მოოქრული, 24 ცალი და ვერცხლის ღილები ძვირფასი ქვებით	10 "
ვერცხლის ღილები, მოოქრული,	
სარტყელი ვერცხლისა,	
სარტყელი ვერცხლისა, მოქარგული და სა- ბმული ვერცხლისა 2.	500 "
კოვზი ვერცხლისა, აყურიანი, 4 ცალი	5 "
ყალიონის ტარი ქარვისა	25 "

**აკაკი წერეთლის ნივთები
(იმავე მუზეუმიდან)**

ჩაის სერვიზი ვერცხლისა: ორი საჭიქე,
ჩაის კოვზი, ჭიქა, კალმისტარი ვერცხლისა,
ყალამდანი, ორი კალმისტარი ვერცხლისა,
ბლოკნოტი ვერცხლის ფიცრითა და მარმა-
რილოს დასადგმელით, ვერცხლის კალამი
— კალმის ტარი, ვერცხლის სამარილე, სა-
წერი მოწყობილობა ვერცხლისა: საწერლის
დასადგამი, ორი სამელნე, პრესბიუვარი, ორი
შანდალი, ბეჭედი, კალმისტარი — ყველაფე-
რი ერთ ყალამდანში; ორი ფრთის კალამი,
ფირუზით შემკული, ვერცხლის სურა, ექვსი
ვერცხლის ჭიქა და ერთი თეფში ვერცხლი-
სა, პორტფელი ტყავისა, ოქროს ორნამენტით,
პორტფელი ტყავისა, ოქროს ორნამენტით,
პორტფელი ტყავისა, ვერცხლის წარწერით,
პორტფელი ტყავისა, ვერცხლის წარწერით,
პორტფელი ტყავისა, ვერცხლის წარწერით,
პორტფელი ტყავისა, ვერცხლის წარწერით,

პორტფელი ტყავისა, ვერცხლის წარწერით, ვერცხლის ოთხკუთხი ფიცარი — ოქროს ჩანგურით, მზითა და სამი ვარსკვლავით, პატარა ხატი მაცხოვრისა, ვერცხლის ხატი მაცხოვრისა, ვერცხლის ხანჯალი და გული, ხის ჯვარი, შიგ ჩადებულ ხანჯლითა და მოოქრულ ეფესით.

ა. ს. ხახანაშვილის ნივთები
(იმავე მუზეუმიდან)

კოვზი ვერცხლისა, 5 სასადილოს და 3 ჩაის, ვერცხლის ფინჯანი, სტანისლავის ორდენი, 2 ცალი, ანნას ორდენი, 2 ცალი, კურთხევის სამახსოვრო მენდალი, ვერცხლის მენდალი „წარმატებულს“, ვერცხლის მენდალი ა. ს. ხახანაშვილის, ოქროს მენდალი გენ. თ. კარპოვისა, ოქროს საათი, ქინძისტავი ჰალსტუხისათვის, ძვირფასი ქვებით ანი, თავსაკრავი, მარგალიტებით შემკული, იგივე, ბრელოკი 9 ნაჭერი, სხვადასხვა ძველი ფული, ოქროსი, 3 ცალი, ვერცხლის — 41, სპილენძის — 11, ნიკელის — 4.

ვერცხლის გვირგვინები
(იმავე მუზეუმიდან)

- ხახანაშვილის, სამი ცალი 300 “
- გოგებაშვილის, -1 ცალი 100 “
- ჭავჭავაძის, 1 ცალი 100 “

შესანახად მიბარებული ნივთები

- ოქროს ხატი, ოქროს ყდაში, ძეწკვი, ამ ხატის სატარებლად 75.000 “
- ტბეთის ხელნაწერი სახარება ეტრატზე, მე-12 საუკუნისა, ვერცხლის ყდაში, სხვადასხვა ქანდაკებით შემკული 25.000 “

ხელნაწერები
(იმავე მუზეუმიდან)

- სჯულის - კანონი მე - 6 ყრილობისა, ექვთიმეს თარგმანი, მე - 10 საუკუნისა, ეტრატზე 1.000 “
- სახარება ეტრატზე, მე - 11 საუკუნისა 5.000 “

- მიქელ მოდრეკილის საგალობელი, მე - 11 საუკუნ. ხელნაწერი ავტოგრაფი, ნოტი ბით (უნიკუმი) 200.000 “
 - სახარება ეტრატზე 1654 წლისა 5.000 “
 - ნაწყვეტები სახარებიდან, 3 მინიატურით ეტრატზე, მე - 11 საუკ. 500 “
 - ვეფხის ტყაოსანის ილუსტრაცია, 10 ცალი 1.000 “
-
- სულ 315.000 მ.

№6.

საეკლესიო მუზეუმიდან გატანილი ნივთები

- სარტყელი ტყავისა, მარგალიტებით შემკული, ენქერი მარგალიტებით, ენქერი მარგალიტებით, წყვილი საბუხარი მარგალიტებით, ერთი საბუხარი მარგალიტებით, ენქერი ძვირფას ქვებითა და მარგალიტებით 1.000 მ.
- ვერცხლის ჯვარი, მოოქრული, რუსული ხელობისა, წმ. ეკატერინეს ხატის პერანგის ნაფლეთები, ოქროს ნამტვრევები სხვადასხვა ხატისა, სახარება ვერცხლის ბუდეში 1.000 “
- სახარება ვერცხლის ბუდეში 2.000 “
- სახარება ოქროს ყდაში, ძვირფასი ქვებით 25.000 “
- ხელნაწერის ყდა, ძვირფას ქვებით (თვით ხელნაწერი იხ. ქვემოთ) 20.000 “
- დავით კურაპალატის ჯვარი (10 საუკ.) ვერცხლისა, მოოქრული 20.000 “
- ჯვარი ხისა, ხარატული, ოქროს ბუდეში, ძვირფას ქვებით 500 “
- ჯვარი ხისა, ხარატული და ჯვარი ხისა ხარატული 800 “
- ჯვარი ხისა ხარატული, ჯვარი ბუდეში, ჯვარი ვერცხლისა, მოოქრული, მინანქრიანი და ჯვარი ვერცხლისა 800 “
- ჯვარი ვერცხლისა, კვერთხის თავი ოქრო-

სი, მინანქრიანი, საბურველი ძვირფას ქვე-
ბით, არქიმანდრიტის ჯვარი, იგივე, ვერცხ-
ლის სანაწილე, გულსაკიდი, იგივე, ვერცხ-
ლის საზედაზე, ვერცხლის კულა, ვერცხლის
სურა, 1783 წლისა, ვერცხლის თასი, ბარძიმი
ვერცხლისა, ენქერი მარგალიტებით და მძი-
ვებით შემკული და ღრუბელი საეკლესიო
1.000 “

ხელნაწერი სახარება ეტრატზე მე - 11
საუკუნისა), სახარების ყდა იხ. ზემოდ
5.000 “

ქსნის სახარება, ეტრატზე (მე - 10 საუკუ-
ნისა) 25.000 “

სახარება ეტრატზე 1080 წლისა, უნიკუმი
150.000 “

ურბნისის სახარება, ეტრატზე 25.000 “

ფერემ მცირეს კრებული, ხელნაწერი ავ-
ტოგრაფი (მე - 12 საუკუნისა) 100.000 “

სულ 376.300 მ.

„კომუნისტი“, 1931 წ. № 45.

ეპიგრაფიკა

ავგისტოს აჯანყების დღე ბერლინში

ავგისტოს აჯანყების წლის თავის აღსანიშ-
ნავად გამართულ კრებაზე, ბერლინში, რო-
მელსაც გასულ ავგისტოს ოცდა ცხრას ჰქო-
ნდა ადგილი, ბ. დ. საღირაშვილმა შემდეგი
სიტყვა წარმოსთქვა:

29 ავგისტო! ეს თარიღი საქართველოს უა-
ხლოვეს ისტორიაში ერთნაირად ბრძოლის
სიმბოლოდ გადაიქცა. 29 ავგისტოს, 1904 წ.
თეთრი რუსეთი ქართველ ხალხს, თბილისის
თვითმართველობის დარბაზში საპროტესტოდ
შეკრებილს, იმ პროვოკატორულ პოლიტი-
კის წინააღმდეგ, რომელსაც მეფის მთავრობა
აწარმოებდა თათარ - სომეხთა სისხლიან შე-
ტაკებაში, მხეცურად ტყვიებით გაუმასპინძ-
ლდა. ეს ჟღერა უიარაღო ხალხისა გაგრძელ-
და საღამოს 9 საათიდან ღამის სამ საათამდე.

29 ავგისტოს 1924 წელს, ოცი წლის შემ-
დეგ, უკვე გაწითლებულმა რუსეთმა გაასკე-
ცებული სისასტიკით იგივე გაუმეორა ქარ-
თველ ხალხს. ამ ჟამად 3 დღე მძინვარებდა სი-
სხლით დამთვრალი მტერი ქართველ მეგრ-

ძოლ ხალხზე. არ დაინდო მან არც მოხუცი,
არც ბაღი. როგორც 1 ავგისტოს, ისე 2 ავგ.
ამბები გაგძელებათ, იმ ბრძოლის, რომელსაც
ქართველი ხალხი დღიდან რუსეთის გაბატო-
ნებისა საქართველოში აწარმოებდა. ეს ბრ-
ძოლა ქართველი ხალხისა მის სუვერენობის,
მის ეროვნულ მეობის მომსპობთა წინააღმ-
დეგ სხვა და სხვა დროს სხვა და სხვა სახეს
ღებულობს. მაგალითად, 1829 წლის ხალ-
ხური ამბოხება ქართლისა და კახეთისა, —
„არ მივცემთ რუსთ საღდათსა“-ს ლოზუნ-
გით გამოდის. გარეგნულად თითქოს ხალხის
სურვილი ამაზე შორს არ მიდის, მაგრამ არ-
სებითად ეს ქართველის სულის ამბოხებაა იმ
კანონიერ უკანონობის წინააღმდეგ, რომე-
ლიც საქართველოში შემოსულმა უცხო ძა-
ლამ ქართულ ეროვნულ სხეულზე გააბატო-
ნა.

როგორც ვიცით, ეს აშკარა, ხელჩართული
იარაღით ხელში ბრძოლა ქართველი ხალხი-

სა 32 წლამდე გაგრძელდა, როდესაც შეთქმულთა საიდუმლო ორგანიზაცია იქნა აღმოჩენილი. ბრძოლა თითქოს მიყუჩდა რომ სამოციან წლებიდან ხელ ახლა აგორებულყო, და 1917 წელს თავის კულმინაციურ პუნქტამდე მისულიყო.. ეს ხალხური მოძრაობა ახლა უკვე სხვა ფორმებში სწარმოებს, მაგრამ არსებითად იგივეა, იგივე სულიერი ამბოხებაა, გარნა ქართველი ხალხი მეტს იმპულსს ბრძოლისას იღია ჭავჭავაძის „კაკო ყაჩაღ“-ში, ყაზბეგ - მოჩხუბარიძის „ელგუჯა“ და „ელისო“-ში, ანტონ ფურცელაძის „მაცვი - ხვიტიაში“, „არსენა ოძელაშვილში“, და მრავალ ამგვარ სახეებში ჰპოულობდა, ვიდრე უცხოეთიდან შემოტანილ იდეებში. თუმცა ისიც ცნობილია, რომ ქართველ ხალხისათვის წარსულში ახალი, საკაცობრიო იდეების შეთვისება არც ისე უცხო იყო. ჩვენ ვხედავთ, რომ ქართველ ხალხს ბრძოლაზე არასოდეს ხელი არ აუღია, ამიტომ ვისაც 1924 წლის აგვისტოს აჯანყების დაფასება უნდა, ის ამ ისტორიულ პერსპექტივას არ უნდა მოსცილდეს. ეს საერთო, ხალხური აჯანყება ქართველი ხალხისა ისე უცაბედათ არ დასცემია ქართველ ხალხს. ამას წინ უძღოდა მრავალი ცალკე ბრძოლები. ეს ბრძოლები დაიწყო წითელი რუსეთის ოკუპაციის პირველი დღეებიდან, ისე როგორც ჯერ პირველად აჯანყდა სვანეთი, შემდეგ მთიულეთი, კახეთი, დუშეთი, და მრავალი წვრილი გამოსვლები სოფლად და ქალაქებში. ქაქუცა ჩოლოყაშვილი, ეს ქართველი ხალხის გმირი ხომ ერთ განუწყვეტელ ბრძოლის ყიჟინად გადაიქცა, რომელიც ქართველ ხალხს საბოლოო ბრძოლისაკენ მოუწოდებდა. ამას ზედ დაერთო შეთქმულთა სამხედრო ცენტრის დაპატიმრება და 14 საუკეთესო მხედრის დახვრეტა კოტე აფხაზის და გოგი ხიმშიაშვილის მეთაურობით. შემდეგ 90 საუკეთესო ინტელიგენტთა, მათ რიცხვში მრავალ მასწავლებლის დახვრეტა „ჩეკისტ“ ობოლაძის მოკვლის სა-

პასუხოდ. ყველა ამან ისეთი ატმოსფერო შექმნა, რომ ქართველ ხალხს აუცილებლად სასტიკი წინააღმდეგობა უნდა გაეწია, თუ არ უნდოდა, რომ თავის ისტორიულ ტრადიციისათვის ელატნა. რასაკურველია, ახლა შორიდან დამარცხების შემდეგ, ცივი გონების თვალთ რომ ვაფასებთ, შეიძლება ასეთი კითხვები დავსვათ: რამდენად მიზანშეწონილი იყო ეს გამოსვლა, ჰქონდა თუ არა რაიმე გამარჯვების პერსპექტივები ხალხის სტიქიურ ამოძრავებას? ან და აჯანყების მეთაურთ აჩქარებული ნაბიჯის გადადგმა ხომ არ მოუვიდათ. ამ აჯანყების ისტორია ჯერ არ დაწერილა, რაც ოკუპაციის პირობებში შეუძლებელიც არის. ეს მომავალ ისტორიკოსის საქმეა. ერთი კი ახლავე შეიძლება ამკარად ითქვას: ამ აჯანყებას ისეთი პირები უდგნენ სათავეში, დინჯნი, დარბაისელნი, მოფიქრებულნი, როგორიც არიან: კოტე ანდრონიკაშვილი, დათიკო ონიაშვილი, შალვა ამირეჯიბი და სხვანი მრავალნი, რომ მათ დაუფიქრებელ ნაბიჯის გადადგმას ვერ ვუსაყვედურებთ. ერთი კი შესაძლებელია და ეს უფრო უნდა იყვეს სიმართლესთან ახლო. ქართველი ხალხის ამბოხება ისეთი ძლიერი იყო, ისეთი საერთო და გარდუვალი, რომ ამ მოძრაობამ, ხალხურმა სტიქიამ თვით მეთაურებიც გაიყოლია. ამ საერთო სულიერ განწყობილების შეცვლა მათ ძალებს აღემატებოდა. ეს აჯანყება ჭეშმარიტად ხალხური, მასიური იყო. მასში მონაწილეობას იღებდნენ ქალი და კაცი, მოხუცი და ბავში — განუჩევლად წოდებისა და მიმართულებისა და ამითაა იგი ჩვენთვის ძვირფასი და სათაყვანებელი. და ჩვენ გვმართებს მოწიწებით თავის მოხრა ამ მსხვერპლისა და გმირთა წინაშე, რომელთაც ქართველურად თავი შესწირეს სამშობლოს ღირსებას და ქართველ ხალხის შეურაცყოფილ თავმოყვარეობას.

დიდება მათ სახელს, მათს ხსოვნას. დიდება ქართველ ერს და მის მომავალს.

ნეკროლოგიც ასეთი უნდა!

როგორც ჩვენმა მკითხველებმა უკვე იციან, სრულიად მოულოდნელად, ქართველ ტროცკისტებთან ერთად, ბოლშევიკებმა ორი ისეთი ცნობილი ქართველი პატრიოტიც დახვრიტეს, როგორც იყვნენ საქართველოს ყოფილი მინისტრი ნ. ქარცივაძე და მეცნიერი ექიმი გ. ელიავა. კერძოდ, ნ. ქარცივაძე საქართველოში ბოლშევიკების შემოსევის შემდეგ, „დამოუკიდებლობის კომიტეტის“ პირველი თავმჯდომარეც იყო, რის გამო ის დატუსაღებულ იქმნა და მხოლოდ დიდი ხნის შემდეგ განთავისუფლებული. 1917

1918 წლებში ის წინ აღუდგა მენშევიკების პარტიას, რომელიც ამ დროს რუსეთთან ყოფინის მომხრე და საქართველოს დამოუკიდებლობის წინააღმდეგი იყო და გახდა „ალიონის“ ჯგუფის წევრი, რომელიც, პირიქით, საქართველოს დამოუკიდებლობას მოითხოვდა.

„ბრძოლის ხმა“ მის ტრადიკულ სიკვდილს ნეკროლოგს უძღვნის, განსვენებულის მოღვაწეობის ამ მთავარ და მნიშვნელოვან ხაზს ჩქმალავს, მალავს იმ მთავარ გარემოებას, რომ ერთ დროს ნ. ქარცივაძისა და ნ. ჟორდანიას შორის, საქართველოს დამოუკიდებლობის საკითხის გამო, ღრმა უფსკრული იყო გათხრილი და განსვენებულის აზროვნების

დასახასიათებლად, მისი სიტყვიდან, რომელიც მან საქართველოს ეროვნულ საბჭოს პირველ კრებაზედ წარმოსთქვა, ასეთი ადგილი მოჰყავს:

„ჩვენ („ალიონისტებს“, „კავკ“) გადაწყვეტილი გვქონდა მიგველო მონაწილეობა კამათში, მაგრამ როცა მოვისმინეთ ამერიიდან ისტორიული სიტყვა მომხსენებელისა, ჩვენ უარს ვამბობთ ჩვენს განზრახვაზედ. დაქსაქსულ ქართველ ერს თავი მოუკარა დემოკრატიის მოძრაობამ, მან გააერთიანა ერი. დღემდის ამ დემოკრატიის მეთაურია ჩვენი სახელოვანი ამხანაგი ნოე ჟორდანიას (ოვაციები). ნება მიბოძეთ განვაცხადო, რომ ამერიიდან იგი არის სახელოვანი ბელადი არა დემოკრატიისა, არამედ მთელი ერისა. (ყველანი ფეხზე დგებიან და ხანგრძლივ ოვაციებს უმართავენ ქართველი ერის მეთაურს). „ეროვნული საბჭოს ოქმი“.

რა არის ეს? ბრძოლაში დახვრეტილ ნ. ქარცივაძის ნეკროლოგი, თუ ცოცხალ ბ. ჟორდანიას რეკლამა?

რა იცის „ბრძოლის ხმამ“, თუ რა ძნელია ისე სიკვდილი როგორც კეთილშობილი ნ. ქარცივაძე მოკვდა! ის მკვდრებისაგან საჟორდანიო ბეგარას იღებს..

ილია ჭავჭავაძის დღე პარიზის ქართულ კოლონიაში

კვირას, 31 ოქტომბერს, კათოლიკეთა ინსტიტუტის დარბაზში, ბ. ვახტანგ ლამბაშიძის თავმჯდომარეობით, ილიას დაბადებიდან ასე წლის შესრულების გამო, შესდგა ქართული კოლონიის კრება, რომელზედაც სიტყვები

წარმოსთქვეს თვით თავმჯდომარე ბ. ვახტანგ ლამბაშიძემ, ბ. გიორგი ყიფიანმა (წაიკითხა პოეტის ბიოგრაფია) ბ.ბ. გიორგი გვაზავამ და გიორგი ჟურულმა.

საქმემ უინციდენტოდ არ ჩაიარა. პოეტის

ბიოგრაფიის მომხსენებელ გ. ყიფიანს, არ იქნა და მაინც წამოსცდა, ვითომ ილია კერძო ცხოვრებაში მიუკარებელი კაცი იყო. ამ ურიგო და არა მართალმა „ბიოგრაფიამ“ იქვე გამოიწვია ბ. გიორგი გვაზავას მოსწრებული პასუხი, რამაც დამსწრე საზოგადოებაში დიდი კმაყოფილება გამოიწვია.

განსაკუთრებული ყურადღებით და აღტაცებით იქმნა მოსმენილი ბ. გიორგი ჟურნალის

მოგონებანი დიდებულ ქართველზედ, მრავალი ცნობითა და დახასიათებით სავსე, პოეტის კერძო თუ საზოგადო ცხოვრებისა.

დასასრულ ქ. ელ. მამულაიშვილის და ბ.ბ. ივანე ზურაბიშვილის, სვ. ბერეჟიანის და აგრეთვე მოზარდი ქართველების მიერ წაკითხულ იქმნა პოეტის ნაწარმოებთა ზოგი ადგილები და ლექსები.